

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ תורה ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבואר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

יד להכיר בנפלאות ה'
הגלויים והנסתרים
מילתא חדת'א

יב יין לכבוד פסח
נציץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

ב אמונת תחיית המתים
שלא להתיימש בשום מצב
אוצר פניני החסידות

העלונים: פניני אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחדת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

אמרי נעם | כשמתעורר בראש חדרש שבת לחרטה על מעשיו מתחלת השנה, הרי הוא כשומע קול שופר.....
אמרי אמת | בכל ראש חדרש נצמח אור קרן ושועות ישראל ובפרט בחדרש שבת שמוכן להרמת קרן ישראל.....
בת עין | על ידי הכנעה נותן חיות פאותיות שמדבר.....
מגן אברהם | כאשר משברים הלב בתשובה שלמה זוכים שמתקבלים כל התפלות וזוכים שמתגלה אורו יתברך.....
זרע קדש | מי שבשפיל המדרגה ומשתוקק לפתח פיו בתפלה תשוקתו תשובה מאד ומקבלת.....
ויאמרו יצחק | מעשה אבות סימן לבנים.....
אמרי אמת | גאלת ישראל ממצרים כשהגיעו למ"ט שערי טמאה.....
קול שחל | ה' מדבר בלשון תורה.....
ים של יהודה | אלו אהרן היה מדבר עם פרעה היה מתרצה לשלח את ישראל.....
מגלה צפונות | ראית מצרים הפאת היאור על ידי אהרן.....
זבחי צדק | שנויי מעשה החרטמים במפת דם וצפרדע ממעשה משה ואהרן ז
שם משמעון | צעקת משה רבנו במפת צפרדעים מפאת קטרוג המלאכים ז
וידבר משה | ביאת הפנים על הגריות לאחר הודאת החרטמים שאצבע אלקים הוא.....
כהיום תמצאון | בהמה שעתידי להיות של ישראל לא מתה במפת דבר.....
ראש דוד | רחישת הפנים בארץ בגשן להורות שכל הפשופים הכל.....
שפתי פהן | בארץ גשן היו הפנים על הארץ למען יראו ישראל.....
ידו פבל | לפרסם שמעשי משה הוא מעשה נסים.....
ויאמרו שאול | רמז על הסרת הסיגים והפסלת.....
אזנים לתורה | בטול עבודת הלבנים על ידי רחישת הפנים בארץ גשן.....
מעשי צדיקים.....
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה.....

תפארת שלמה | אל יתלונן כשרואה שפגעי הזמן מבטלים אותו מתורה ועבודה ולחברו הפחות ממנו יש עשר ומנוחה.....
אמונת משה | שתי בחינות בהמתקת הדינים בשרשן, א, מתגלה שהסבל כדאי עבור הטובות שיבואו בעתיד.....
מבשר טוב | אמונת תחית המתים - שלא להתיאש בשום מצב.....
לקוטי שיחות | בראש ובראשונה יש להכניס חמימות וחיית בעניני הקדשה ב
עטרת ישועה | מעשה ברפי מיכל מזלוטשוב זיע"א.....
דברי יואל | בבא הגאולה יראה לעין כל פעלת צדיקי הדורות שהעתירו והורירו כנחל דמעה על הגלות.....
לב שמחה | בימי השוככים שקוראים אלו הפרשיות אפשר לשוב בתשובה ולתקן הכל.....
נפש יהונתן | מעלת גדרים וסיגים | הספדו של בעל הייטב לב זיע"א על המהר"ם שיק.....
פתוחי חותם | לבעלי זכות התורה יהיה קיום לעתיד לבוא והרשעים יאבדו ד
אוהב ישראל | האמונה שהכל לטובה ממתיקה דינים.....
אף פרי תבואה | על ידי שידוע האדם שאין מקרה ממתיק הדינים.....
דברי אמת | כל גאון היא שקר.....
לקוטי יהודה | יראת שמים - עשית כל דבר מתוך שימת לב.....
מאור עינים | יש לעבד את הבורא בכל האפנים.....
אבני זכרון | 'קרח' - קרירות קרח לעברה, 'פג' - הפגת הקרירות למצוה ד
דרשות תורת מרדכי | זכירת מקור מחצבת האדם מועילה לשמירת העינים ד
בת עין | בשבת קל להמשיך חיות לדבור.....
אהבת שלום | הכנה לשבת על ידי שמירת הפה בימי החל.....
פרי צדיק | דגים מזרים על חשק וצמאון התורה.....
עטרת ישראל | ימי השוככים פמו עשרת ימי תשובה.....
ספר הזכות | בראש חדרש שבת נפתחים מעינות של באור התורה בכל נפש מישראל.....

קו 'מחוברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת וארא

אמונה ושמוחה

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

אל יתלונן כשרואה שפגעי הזמן מבטלים אותו מתורה ועבודה ולחברו הפחות ממנו יש עשר ומנוחה

והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם (ו' ו). יש להבין לשון סבלת מצרים, וכן 'וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים' (פסוק ז), ובכל מקום נאמר לשון 'עבדה קשה'.

אך הנראה לי בזה, כי התורה מלמדת אותנו עקר ענין הסגולה אשר בעבודה יצאו ממצרים. והוא בהיות עם בני ישראל זרע יעקב בחירו עם קדוש, גם בהיותם במצרים תחת כור הברזל ויעבדו מצרים אותם בכל עבודה קשה.

בכל זה נאמנה את אל רוחם, ולא הרעו בלבכם לאמר למה זה אנהנו בני ישראל עניים ומרודים יותר מכל שארי האמות להיות נרדים בעבודת הפרך, וכי מפני שאנהנו מייחסים לבני אבותינו הקדושים אנו נשתעבד למצרים הפחותים ושפלים, אך בכל העת ההיא קבלו הכל באהבה וסבלו עליהם גזרת הקדוש ברוך הוא, כי אם בעיניו הוא טוב גם לנו בישור.

וזה הוא שנאמר יצא משה אל אחיו ויבא בסבלותם' (לעיל ב יא), וכי הוא לבדו ראה, אך הפונה בזה כי משה רבינו עליו השלום ראה ברוח הקדוש מדת הסבלנות של בני ישראל כי נתנו שכמם לקבל הכל באהבה בגזרת השם יתברך, וזה 'ויבא', הסתכל היטב בסבלותם כי לא הקשה בעיניהם פלוג על השם יתברך.

ולכך זכו לגאולה, פי כן נכון להיות האדם מאמין בה' בכל דרכיו ומקרינו, וכשם שמרכיבין על הטובה כו' (ברכות פ"ה מ"א), אף אם ישיגוהו פגעי הזמן חלילה ורבו עליו המטרדים ומבטלין אותו מעבודתו ולמודו, ולחברו הגרוע ממנו לו עשר ונכסים ומנוחה, אולי ירע (לכבי) [לכבו] לאמר למה זה ה' תרדפני באפך חנם ולרעי הפחות ממני נתת כל טוב, הלא טוב היה לך (להעניק) [להעניק] מטובך באשר כל פונתי לשבת בבית ה' באהלי תורה, ואלה הסבות מבטלים אותי חנם, כי לא כן הדבר, פי עמקו מחשבות ה' לא יבינם כל יושבי תבל, כי אולי רצון

השם יתברך לנסותו אם יתרה אחריו. **אך** זה ענין עבדות להשם יתברך להאיר מתוך חשקה את לבבי הנדף לשמים, כמו שאמרו (ברכות פ"ט מ"ה) 'בכל נפשך' (דברים ו ה) אפלו הוא נוטל את נפשך, נפש הוא לשון רצון, כמו שנאמר (בראשית נג ח) 'אם יש את נפשכם'.

ואמר הפתוב, אפלו הוא נוטל את נפשך, פרוש רצונה, שנוטל ממך הרצון להשם יתברך על ידי טרדת הפרנסה וכיוצא, אף על פי כן, 'ואהבת גו', ואל יקשה בעיניך על השם יתברך, וכמו שמצינו בהלל ששמע קול צווחה בעיר ואמר מבטח אני שזה איננו בבית (ברכות ס), אף היה בטוח בזה, הלא כל ימי היה נדחק ביסורי עני, אף ידע כי אין זה מדרך אנשי ביתו לזעק על הבא להם חלילה, כי מדת הסבלנות הוא מלמד בבית הצדיקים כל הימים וכו'.

וזה שאמר הפתוב ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך' (לעיל א יא), ודרשו רז"ל (סוטה יא) בפה רך, רצה לומר שלא היה קשה להם כלל על השם יתברך. וזה תרגומו בפה רך – בקשיו, רצה לומר פנות הסטרא אחרא להביא את בני ישראל בקשיה על השם יתברך, ולא יכלו להם, כי היו בפה רך, ועל ידי זה נגאלו.

האמנם כי בדור ההוא היו הנשמות הגבוהים מאד, כגון נשמת רבי עקיבא וכ"ד אלף תלמידים, וכל הדורות האחרונים הצדיקים הגדולים וכדומה, והיו יודעים בעצמם כי הם המה יהיו הצדיקים הקדושים, ועם כל זה עומד עליו ומפנהו ומיסרהו להשלים פעלת הלבנים דבר יום ביומו, והם עמדו בסבלנות גדול, כמו שנאמר (ד לא) 'כי ראה את עננים ויקדו וישתחוו', רצה לומר בעננים יקדו וישתחוו בשפלות וסבלנות, לכן כתיב 'והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים'.

אמונת משה

רבי יהודה משה מאלכסנדר זיע"א
שתי בחינות בהמתקת הדינים בשרשו,
א. מתגלה שהסבל כדאי עבור הטובות
שיבואו בעתיד

ענין המתקת הדינים בשרשן הוא בשני אפנים, א. בבחינה הנתגלה לו כעת שכל מה שעתיד לבוא עליו הוא מחסדיו

של הקדוש ברוך הוא ולעמת הסבל שסבל עד כה מצרותיו רואה עתה טובו וחסדיו יתברך שמו שיהיה לו בעתיד.

ב. מתגלה שכלל לא היה לו כל רע

ב. גדולה מהבחינה הראשונה, שנתגלה לו שטעה במה שחשב מתחלה שרע לו חס ושלום, אלא שרואה עתה בראיה ברורה שהכל היה רק טובתו ולא היה רע לגמרי ואין טוב למעלה מזה.

הבחינה הראשונה שם שד"י והבחינה השנייה שם הויה

יש לומר דהבחינה הא' היא בבחינת שם שד"י, כמו שאמר יעקב אבינו עליו השלום 'ואל שד"י יתן לכם רחמים לפני האיש וגו'' (בראשית מג יד) ופרש רש"י ו"ל מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותי די וכו', וזו בחינה א' שלעצמת צרותיו שהיו עד עתה יתחיל מעתה אף טוב וחסד.

והבחינה הב' יש לומר שהיא שם הוי"ה יתברך שמו, בבחינת היה הנה ויהיה, שהתגלה שהעבר וההנהגה והעתיד הכל הוא לטובתו. וזה הוא ענין הפתוב **וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שד"י ושמי ה' לא נודעתי להם,** שהבחינה הזאת נתגלה למשה רבנו עליו השלום.

באור הפסוק ופרוש רש"י | משה רבנו היה בבחינה שלא ראה כלל רע בכל מארע

והענין הוא, דהנה הפתוב מתחיל וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', ופרש רש"י ו"ל: 'וינדבר אלקים אל משה', דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעתה לעם הנה, עד כאן לשונו.

ונראה לומר, דודאי ידע משה רבנו עליו השלום שכל מה דעבד וחתמא לטב עבד, ויש העדר קדם לתורה, ויליף מבריתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא (שבת ע"ז), אלא שהרועה הנאמן לא היה יכול לסבל צערן של ישראל בהנהגה אף שמטרת היסורים הם שלעתיד יתגלה שהכל הוא מחסדיו של הקדוש ברוך הוא, מכל מקום הרי ישראל סובלים עכשו.

ואדרבא, משה רבנו עליו השלום סבל יותר מענין זה, משום שלא הרגיש ביסורים, לפי שראה שתכלית היסורים המה לטובה על ידי האור מששת ימי בראשית הגנוז בתורה, לפי שהוא היה שר התורה ולכן נאמר בו 'כי טוב' (שמות

מונה את כל הדבוקים בהקדוש ברוך הוא. חיות מביאה עמה תמימות. אבל קרירות – היא הפך התמימות והחיות דקדשה.

כלומר: הדבר הראשון שצריכים לשבר הוא – הקרירות. כאשר ישנה קרירות לעניני קדשה, מתחילים מזה כל הענינים המנגדים לקדשה. ולכן היתה המכה הראשונה במים – קרירות.

ומכת דם היתה במים אשר ביאר' – במי נהר הנילוס.

מי הנילוס – דהינו הקרירות לקדשה – היו העבודה זרה דמצרים, שממש נמשכו כל מיני רע. ולכן, פשהתחילה השבירה דגאון מצרים, היתה לכל לראש שבירת מי האור – ענין הקרירות. והמים נהפכו לדם. דם הוא חיות, תמימות, כמו שנאמר 'כי הדם הוא הנפש' (דברים יב כג). ויהפכו כל המים אשר ביאר לדם' (ו כ) – במקום הקרירות נעשה תמימות, דמנייה וביה אבא לשדי ביה נרגא' (סנהדרין טו).

ובזה יובן גם הטעם שבתחלה נאמר שהמים ישתנו לדם בביבשות, ולכאורה, מה נוגע להוסיף תבת 'ביבשות'? אלא הענין הוא, כיון שיבשה אין בה אפלו מעלת הלחלוחית – דבקות, והחדוש הי' שאפלו בהיבשה היתה חיות.

החוראה מהאמור בעבודת ה': בכדי להפטר ולצאת ממצרים דלעמת-זה, יש להכניס תמימות וחיית בעניני הקדשה, פי התחלת כל מיני רע היא הקרירות.

ואם יחשב האדם: למאי נפקא מנה שאין חיות והתלהבות ("קאד") בקדשה, הרי אינו עושה דברים הפכים, ולמי אכפת שאין חיות והתלהבות בקדשה?

יש לדעת, שאי אפשר להיות לא פאן ולא שם (ללא חיות והתלהבות בקדשה, וגם ללא חיות והתלהבות בעניני רע), כי אם יש קרירות לקדשה, נעשים מנחים סוף-סוף בטמאת מצרים, רחמנא לצלן.

ולכן משקיע היצר הרע כחות והשפדלות רבים כל כך כדי לקרר יהודי שלא יתפעל מאלקות, שאפלו בשעה שרואה נס ומופת גלוי, בא אליו היצר הרע וטוען: מה לך להתפעל מענין זה, הרי אתה עצמך מאמין שכל הענינים באים מהקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא הוא כל יכול, שלגביי כל העולמות אינם תופסים מקום, ואם בן פשיטא ששלוש אותיות אינם תופסים מקום אצלו, וביכולתו להחליף צרוף אותיות 'חמץ' בצרוף אותיות 'שמן',

הכפירה והיאוש באמונת תחית המתים – הם הינו הך, לגבי מניעת הישועה. ועל זה מתגבר ביותר הסטרא אחרא. ובפרט בזמנים קשים.

וכמו שמצינו ביציאת מצרים, נשבא משה רבנו לישראל בשליחות השם יתברך, נאמר לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצילתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה וגו', ולקחתי אתכם לי לעם וגו', והבאתי אתכם אל הארץ וגו'.

ומי לנו גדול ממשה רבנו עליו השלום שבא לישראל ואמר להם שינצלו ממצרים בד' בחינות של גאלה: והוצאתי והצילתי וגאלתי ולקחתי והבאתי – ובכל זאת לא שמעו לו מתחלה, כמפרש במקראי קדש וידבר משה בן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצור רוח ומעבדה קשה' (ו ט).

הרי שבני אדם שנמצאים בקצור רוח ועבודה קשה, אינם יכולים לשמע אפלו בשורת גאלתם. ובנדאי כשאדם נמצא בצרות יגון ואנחה – עד בחינת 'הגיעו מים עד נפש', שהוא בחינת מת, הרי הוא מתאיש ואינו מאמין.

ולא עוד, אלא שמאמין להפך: שהולך חס ושלום לאבדון, ה' ישמרנו. והמתשבות הללו עלולים חס ושלום לגרום לכך. דכמו שהאמונה ממשיכה את הישועה, כך הפכירה והיאוש מונעים את הישועה, אפלו אם היתה מוכנה ומיעדת לבוא (תחית המתים עמ' רל):

הוראה מעשית מעשרת המכות

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

בראש ובראשונה יש להכניס תמימות וחיית בעניני הקדשה

ההוראה בעבודת כל אחד ואחד, ביציאת מצרים הרוחנית בכל יום, מעשר המכות: מבלי הבט על כך ש'מצרים' הוא אצלו בתקף גדול – אף על פי כן, על ידי עבודת המכות ביכולתו לשבר את החזק דמצרים, ולפעל גאלה בנשמתו.

המכה הראשונה ששבירה את גלות מצרים היתה – דם. המים – מי הנילוס – נהפכו לדם.

טבע המים הוא קר ולח. בכלל, קרירות היא הפך הקדשה, כי קדשה היא חיות, כמו שאיתא באבות דרבי נתן (פלי"ד): 'עשרה נקראו חיים', ומונה לכל לראש שהקדוש ברוך הוא נקרא חיים, ולאחרי זה

ב, הינו שראה על ידי האור הזה שקל היסורים הם לטובה כמו שכתב כבוד קדשת אדמו"ר בעל ישמח ישראל זי"ע (בפרשה זו), לזאת לא היה לו אפשרות להתפלל עליהם ולעמת זה פאב לו צערן של ישראל.

באור 'למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתי'

וזה מה שפרש רש"י ז"ל על הכתוב (כ) 'למה הרעתה לעם הזה' – ואם תאמר מה אכפת לך, קובל אני על ששלחתי, עד כאן לשונו.

הינו שאם תאמר שלא אכפת לך מה שישאל סובלים עתה שהרי על ידי זה יתגלו רחמי של הקדוש ברוך הוא בבחינת ברישא חשוקא והדר נהורא כסדר הבריאה, מכל מקום קובל אני על ששלחתי, שאם היית שולח איש שאינו רואה שכל היסורים מטרתן לטובה, והוא היה מתפלל על זה והרי הקדוש ברוך הוא הוא שומע תפלת כל פה, והיו ישראל נגאלים מהצרות, מה שאין בן אני שאני רואה את האחרית שהיא לטובה אין באפשרותי להתפלל עליהם, ועל ידי זה הם נתונים בצרה וכו'.

דבוריו האחרונים של בעל הישמח ישראל זיע"א

וזהו היו דבוריו האחרונים של כבוד קדשת אדמו"ר בעל ישמח ישראל זי"ע: עס איז גיוועזען גיט, עס איז גיט, עס וועט זיין גיט [היה טוב, עתה הוא טוב, יהיה טוב]. כלומר על ידי היה הנה ויהיה יתברך שמו, ממילא עס איז גיוועזען גיט, עס איז גיט, עס וועט זיין גיט כמו שנאמר 'לא יגרף רע' (תהלים ה ה), ובחיוד הנה נפטר אותו צדיק מעולם הנה, וכותו יגן עלינו ועל ישראל אמן:

מבשר טוב

רבי בן ציון מביאלא זיע"א

אמונת תחית המתים – שלא להתאש בשום מצב

ובנדאי שיש חיוב להאמין בתחית המתים, השיף אצל ישראל בזמן הזה. ואם אינו מאמין חס ושלום, וסובר שמצבו על פי הטבע הוא ללא מוצא של תקנה – פמובן דאין הקדוש ברוך הוא יכול לחיותו בבחינת תחית המתים.

כי הקבל ידוע דיסוד אמונה הוא המשכה של הישועה. וכשמאמינים בה' ובמשה עבדו – אז באים לנסים של תחית המתים, ולקריעת ים סוף שהיה לבני ישראל, שהוא מורה שבאמונה אין כל דבר העומד לנגדו – ואפלו הם הגדול.

צפרדע, שהם הם ב' התנועות ד'סור מרע' – צפרדע, יעשה טוב' – דם, ועל ידי שתי תנועות אלו וענפיהם יוצאים ממצרים: (ח"א ע' 121 ואילך):

פרשת וארא

היו צדיקים דכתיב ובני קרח לא מתו וכו', הינו שהעלו ותקנו הכל כנ"ל, וזה הרמז בימים האלו ימי שובבי"ם שקוראין אלו הפרשיות שיכולין לשוב ולהתקבל בתשובה (שנת תשמ"ב):

הירא את ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים (ט ב) נפש יהונתן

בשם רבי יקותיאל יהודה מסיגעט זיע"א מעלת גדרים וסיגים | הספדו של בעל הייטב לב זיע"א על המהר"ם שיק שמעתי מפה קדשו של רבנו בעל מחבר ספר הקדוש ייטב לב וצ"ל, בעמדו על יד מטתו של המהר"ם שיק וצ"ל להספיד אותו, ענה ואמר:

כתיב 'הירא את ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים', ופרש על פי מה דכתיב 'ובשר בשדה טרפה' (שמות כב ל), ודרשו תנ"ל (מכות יח). בשר שיצא חוץ למחצתו.

ויש לפרש, שאיש הישראלי הירא את דבר ה', צריך לעשות לעצמו גדרים לכל ענינים כדי להציל מן יצר הרע, אבל איש אשר לא שם לבו לדבר ה', זהו בבחינת שדה, בלי גדר ומחצה כלל, עבדא בהפקרא ניחא ליה (כתובות יא).

וזהו שנאמר 'ובשר בשדה', מי שהוא בחינת שדה, זהו 'טרפה', ופרשו תנ"ל דבשר שיצא לחוץ למחצתו הפתוח מדבר, דהינו שאינו רוצה בשום מחצה וגדר.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שנאמר הירא את ה' מעבדי פרעה הינו היצר הרע, הניס את עבדיו אלו החושים שלו בתשובה, ואת מקנהו כל מיני קנינים שלו, אל הבתים לבחינת בית מקף מחצות, דהינו גדר סגן לתורה, ואשר לא שם לבו לדבר ה' ויעזב את עבדיו ואת מקנהו בשדה – בבחינת שדה בלי שום גדר וסיגן:

ולכן יש לזכר שהדבר הראשון שיש לעשות כדי להפטר מ'מצרים' הוא – דם', להתחיל לחיות ולהתלהב בענינים של קדשה. **וכשם** שצריך לפעל בעצמו את החמימות בקדשה – דם, כך צריך הוא לפעל בעצמו את הקרירות לעניני העולם –

ומי שאמר לשמן ונדליק הוא יאמר לחמץ ונדליק, ומדוע צריך אתה להתפעל ולצאת מהכלים?

כונת היצר הרע היא לקרר אותו מהתפעלות אלקית, ולהכניס בו קרירות לקדשה, שזהו המקור לטמאת מצרים.

ויאמר אליו אני ה' וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי וגו' (ו ב-א)

עטרת ישועה

רבי יהושע מדו"קוב זיע"א

מעשה רבי מיכל מזלוטשוב זיע"א

או יאמר, על פי מה ששמעתי, ששאל איש אחד את הצדיק מורנו הרב מיכל מזלוטשוב זצ"ל, מדוע מתנהג בהרחקה בעשר וכבוד, ומדוע אביו הצדיק [רבי יצחק מדראהביטש זי"ע], היה עני ופרנסתו מתוך דחק.

והשיבו: היא הנוחנת, השאלה הוא התשובה, לאשר אביו הצדיק היה בדחק ובמצר ולא נהנה מעולם הזה, לזאת מהנכון שירשו בניו זכותו שיהיה להם עשר וכבוד.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו ויאמר אליו אני ה', הינו שהקדוש ברוך הוא אמר למשה, שיתנהג עם בני ישראל במדת הוניה בהרחקה גדולה המורה על זה שם הוניה, והטעם הוא אשר **וארא אל אברהם כו' באל שדי**, כי שם שדי מורה על צמצום, ונען כי האבות היו במצר ובדחק, על כן מהנכון שיתנהג עם בניו במדת הרחמים, ויהיה להם הרחקה גדולה:

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי (ו ה)

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

בבא הגאולה נראה לעין כל פעלת צדיקי הדורות שהעמירו והורידו כנחל דמעה על הגלות

ירמז במאמר הפתוח ואזכר את בריתי בלשון עתיד, על פי מה שכתוב בספרים הקדושים על הקשיא המפרסמת, הלא הרבה צדיקים אמתיים התפללו על הגאולה, והורידו כנחל דמעות ולא נתקבלה תפלותיהם שלא היה עדין זמנה, ולא יעלה על הדעת שיהיו כל תפלותיהם לריק חס ושלוש ונאבדו מבלי זכר למו.

אבל באמת כל התפללות ההם עומדים לפני השם יתברך, וכשיבוא זמן הגאולה יתגלו לעין כל ויראו עין בעין איך שהיו מסייעין אל הגאולה.

וכן במצרים, כל אותן השנים שנמשך השעבוד התפללו ישראל הרבה תפלות וצעקות ולא הועילה לשעתו, על כן אמר הקדוש ברוך הוא אל תחשבו שלא שמעתי כל אותן התפלות, אלא וגם אני שמעתי מכבר את נאקת בני ישראל וראיתי שברון לבם, אלא שלא הגיע עדין הזמן, וכשיבא הזמן לצאת מן הגלות יתברר שכל התפלות לא היו לריק ולבטלה.

רמז לשון הפסוק על פי הנ"ל

וזה פרוש הפסוק, **וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל**, רצה לומר שמעתי כבר כל אותן השנים, ואזכר את בריתי, בשעה שאזכר את בריתי ואגאלם מן השעבוד והגלות אז יתברר ויתגלה להם תכליתו, ועל כן אמר בלשון עתיד על שם שלא בא לידי התגלות עדין, ורק אחר הגאולה יודע תועלתם:

ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף אלה משפחת הקרחי (ו כד)

לב שמחה

רבי שמחה בונים מגור זיע"א

בימי השובבים שקוראים אלו הפרשיות אפשר לשוב בתשובה ולתקן הכל

בפרשה ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף וגו', הרמז לימי השובבי"ם שאפשר לתקן הכל ולהעלות הכל, כמו שנאמר 'ובני קרח לא מתו' (במדבר כו יא), ואיתא בבית ישראל בשם כבוד קדשת אבי אדוני מורי ז"ל 'ובני קרח וכו' מקום נתבצר להם – שנשאר פח התשובה לכל הדורות, שפאשר בני קרח נצלו חוץ מדרך הטבע על ידי תשובתם פעלו הכח הזה שיכולין לשוב בתשובה אף שמדת הדין מקטרג בתסאים שאין מועיל לזה תשובה גם כן מדה טובה מרבה שאל לאדם להתיאש ויכול לשוב ומתקבל תשובתם.

ואיתא באבן עזרא שהזכיר בני קרח פי

• לשונות של אור •

לכל דבר, שלא לעשות דבר שלא יהיה לרצון לפני אדון כל, ולהאמין כי מלא כל הארץ כבודו, ובזה משיגים יראת שמים (מכתב לנכדו):

נסיונות

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטש'רנוביל זיע"א

יש לעבד את הבורא בכל האפנים

ונמצא מכל האמור, שצריך האדם העובד, לעבד את בוראו ב"ה דוקא באופן הנ"ל, בין בטובו בין בעקתו, ואם רואה שהבורא ב"ה מתנהג עמו זמן מה במדת החסד ואחר זה רואה שהתחיל להתמוטט, יהיה כיתד תקוע במקום נאמן שלא יזוז ממדרגתו, כי אולי מנסין אותו בזה, באמור (פרשת וארא):

עבודת ה'

אבני זכרון

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

'קרח' - קרירות קרח לעברה, 'נפג' - הפגת הקרירות למצוה

ובני יצהר קרח ונפג וזכרי. פרוש הם הישראל שרוצים לזרח ולהאיר להעולם, אזי יהיה להם 'קרח' - שיהיו מצוננים מעברות, ובכל זה צריך להיות 'נפג' - כשעושים מצוה צריך להפיג הקרירות. 'זכרי' - שבזה יהיו זוכרים אותו:

עינים

דרשות תורת מרדכי

רבי מרדכי מוויז'ניץ מונסי זיע"א

זכירת מקור מחצבת האדם מועילה לשמירת העינים

'וארא' הוא לשון ראי, פי' הסגלה להשמר שלא להכשל ח"ו בפגם ראות העינים אפלו בשוגג, הוא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וכו' - לזכר מקור מחצבתו האבות הקדושים ולצר דמותם לנגד עיניו, ועל ידי זה יזכה לשמר עצמו מכל רע:

שבת

בת עין

רבי אברהם דב מאברוטש זיע"א

בשבת קל להמשיך חיות לדבור

בשבת קדש השער בעצמו פתוח, שכל מי ששומר שבת כהלכתו, הוא בבחינת תשובה והכנעה, ויכול לדבר דבורים בקדושה

פלאות נעשו להם, מאחר שקימו דברי תורה הנקראים פלאות תורת חיים:

• לשונות של אור •

בטחון

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

האמונה שהכל לטובה ממתקה דינים

'טובה' תוכחת מגלה הינו שכול האדם לעשות מהתוכחת מגלה טובה, ולהמתיק מעליו הדינים על ידי האהבה מסתרת, ר"ל על ידי שמאמין באמונה שלמה כי הטוב והחסד טמיר ונגזר פגויה, ומאתו לא תצא הרעות רק הכל הוא לטובתו, ובזה מבטל וממתק הדינים מעליו, ותפקחנה עיניו והיה רואה ומבין לפעמים הטוב וגדל החסד שימשך לו מזה (עהפ"ס וידבר אלקים):

אך פרי הבואה

רבי צבי הירש מליסקא זיע"א

על ידי שידוע האדם שאין מקרה ממתיק הדינים

אם בא לאדם איזה צער ח"ו, אז מסתמא הדינים שורים עליו, אמנם צריך לידע שאין שום דבר במקרה ח"ו רק הכל בא בהשגחת הבורא ית', ועל ידי זה נמתקו הדינים שעליו (עהפ"ס וידבר אלקים):

גאווה

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

כל גאווה היא שקר

דהנה כל גאווה הוא שקר, וכל מי שבא לו גאווה משום מדרגה או עבודתו ית' הטוב, ידע שיש בו שום שפלות, כי אחר הקדשה והאמת בא ענוה (פרשת וארא):

יראת שמים

לקוטי יהודה

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

יראת שמים - עשית כל דבר מתוך שימת לב

אשר כתבת לכתב לך בענין יראת שמים. הנה אהמול נקרא בפרשה 'הירא את דבר ה' וכתוב ו'אשר לא שם לבו וכו'', משמע כי עניו יראת ה' - הוא לשים לב

והפשטה והשערה נפתה כי השערה אביב והפשטה גבעל. והחטה והפסמת לא נכו כי אפילת הנה (ט לא-לב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

לבעלי זכות התורה יהיה קיום לעתיד לבוא והרשעים יאבדו

אפשר לרמוז, דהנה נודע דלעתיד לא יש קיום ותקומה כי אם לבעלי תורה, ולתומכים ביד לומדיה, ולשומעים דברי תורה ומקומים, והרשעים אשר לא למדו ולא קימו ועברו על דברי תורה, אין להם קיום.

והנה ידוע דבעל גאווה הוא רע מאד, ובעל שקרים וחסדות ולשון הרע הוא גם כן רע עד מאד.

והנה הפשטה אותיות 'השפת', רומז לבעלי לשון הרע ושקרים וחסדות, שכל זה תלוי בשפת האדם. השערה אותיות 'הרשעה', רומז על הגאווה שנקראת 'הרשעה', כמו שנאמר (זכריה ח ה) 'ולאמר זאת הרשעה'. והנה, בעל הגאווה פוגם בשם 'יה' כמספר 'גאווה'.

חמר הגאווה וחסאי הלשון וזכות התורה ותומכיה

וזהו שאמר והפשטה הם בעלי לשון הרע ושקרים וחסדות ולשונות, והשערה היא אותיות 'הרשעה' היא גסות הרוח, זה לעתיד נפתה, דהינו, לעתיד לבוא כלם יכלו וכו'. והטעם, כי השערה אביב, דהינו 'הרשעה' שהיא גסות הרוח, אביב, גימטריא 'יה', דהינו פגמו בשם 'יה'.

והפשטה, שפתחו שפתם בלשון הרע ושקרים וחסדות וכיוצא, שמו על גבם על סטרא אחרא והסירו על שמים, דכל הפותח פיו בלשון הרע ושקר וכיוצא, מסיר מעליו על שמים, כמו שנאמר (תהלים יב ה) 'אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו'.

וזהו גבעל אותיות 'גב על', דהינו, שם על גבו על סטרא אחרא, לפיכך אלו נכו ולא יש להם קיום.

אכל והחטה, 'חטה' גימטריא כ"ב, הם כ"ב אותיות התורה, והפסמת אותיות 'הסמכת', כלומר, התורה והסמכת לה, שהם לומדי התורה והמחזיקים בידם שהם הסומכים להם.

עוד, 'הסומכת' היא און הסומכת לדברי חכמים ושומעת לדבריהם, כל אלה לא נכו.

והטעם כי אפילת הנה, דהינו ענוים, וקימו דברי התורה. ועוד, פלאי

בחינת הכנעה, ואחר כך תפלה, ומחמת הכנעה שיש לו קדם התפלה יכול לדבר דבורים בקדשה ובטהרה ובטהרה ובטהרה, ונתן בהאותיות שמדבר חיות רוחניות ממש, כמו שהיה חיות בהאותיות בעת בריאת העולם, על ידי כ"ב אותן שנקראו בהם כל העולמות, וכשמדבר דבורים בקדשה וטהרה אזי ממשיך שפע וברכה על ידי דבורים שלו.

כשמדבר דבורי התפלה בהכנעה תפלתו מקבלת

וזה דאיתא בזהר הקדוש (עי' ח"א סד): אינון ברבאן ואינון מילין דבר נש, הינו על ידי המילין דבר נש נמשכו ברבאן עלא ותתא, כי כשמדבר בהכנעה אזי התפלה מקבלת פנודך לעיל. וזהו וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה (בראשית ב ז), הינו פשיש לאדם הכנעה באמת ונחשב בעיניו כעפר, אז ויהי האדם לנפש חיה (שם), ותרגם אונקלוס 'לרות ממלא', הינו אז יוכל לדבר דבורים שיפעלו על ידם ברכה ושפע רב.

כשיש חיות באותיות תפלתו נשמעת, וזה רק על ידי הקדמת הכנעה

וזהו מחסד ה' ותברך שיהיה לאדם הכנעה קדם התפלה, בכדי שיוכל לדבר דבורים אחר כך בקדשה וטהרה, להמשיך חיות רוחניות בהאותיות, בכדי שיהא תפלתו נשמעת. אבל כשאין לאדם הכנעה קדם התפלה, אזי אינו יכול להמשיך חיות רוחניות בהאותיות מהתפלה, ואינה מקבלת (ד"ה וגם אני שמעתי):

מגן אברהם

רבי אברהם מטריסק זיע"א

כאשר משברים הלב בתשובה שלמה זוכים שמתקבלים כל התפלות וזוכים שמתגלה אורו יתברך

שמעתי מאבי אדוני מורי ורבי צוקלה"ה שאמר, שאין שום דבר בעולם שלא יוכל האדם לפעל בתפלתו מאל חי יתברך שמו, אף מה שהתפלות אינם מתקבלים היא עבור הסתרת המלבושים העבים.

כי הענין של הלבושים האלו הוא כמו שידוע שהתפלה צריכה לעבר דרך כל הארבעה עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, מן עולם העשיה עד עולם האצילות ונהנה עולם האצילות הוא עולם העליון הדבוק ומיוחד באתודות אור אין סוף ברוך הוא ברוך שמו בלי שום מסך המבדיל, ועל שם זה הוא נקרא בשם אצילות שהוא לשון אצל, שהוא אצלו יתברך, ושם לא יגרף רע' (תהלים ה ה) כתיב, שהוא פלו טוב,

בראש חדש שבט קדם התפלה אמר רבנו זי"ע הרי היום הוא ראש השנה לדברי בית שמאי (ר"ה פ"א מ"א) ואם פן איפה השופר, שהרי לעתיד לבא תהיה ההלכה כבית שמאי. אף כשיחבונן האדם בנפשו איך הוא הנהגתו מעת אשר שמע קול שופר בראש השנה ויתחרט על עונותיו, הרי הוא שומע גם היום קול שופר, כי מטרת השופר היא תשובת וקבלת על מלכות שמים ונמצא שלמעשה הוא עושה זאת ושב על עונותיו, הרי זה פאלו שומע שופר:

אמרי אמת

רבי יהודה לייב אייגר מלובלין זיע"א

בכל ראש חדש נצמח אור קרו ישועות ישראל ובפרט בחדש שבט שמוכן להרמת קרו ישראל

'וחקי ראשי חדשים להם קבעת' (נוסח מוסף ראש חודש). הנה קביעות ראש חדש יתכן לקרותו בשם חקה, פי ענין חקה הוא דבר נעלם שאין נראה לעין, וכמו כן קביעות ראש חדש [הוא בא] מענין נעלם מעין, פי כ"ד שעי מפסי סהרא (ר"ה ב), וברגע המולד אין נראה עוד שום אור חדוש הירח, רק שהאמת הוא כן שמתחיל אז להאיר מעט מעט עד אשליומתא דסהרא. **וכן** הוא בכלל כנסת ישראל, מאמינים אנחנו באמונה שלמה בכל חדש וחדש, שיתחדש אורה, אף שאין אנו רואין שום שנוי, אף האמת הוא כן שבכל אתחדותי דסהרא נצמח אור קרו ישועות ישראל להאיר ארץ בכבוד מלכות שמים, מאפלה לאורה. **ובפרט** בחדש שבט שהוא מוכן להרמת קרו ישראל, פי מזלו דלי הרומז על התרוממות קרו ישראל מדלותו למעלה למעלה. פי דלי הוא מלשון דל וגם מלשון התרוממות, כדאיתא בסדור הרב ז"ל על הפסוק 'ארוממך ה' פי דליתני' (תהלים ל ב), שתבת 'דליתנו' יש לו ב' פרושים הנ"ל. וכמו כן תבת דלי מורה מפרש על המתקה זו, שדיקא משפלות דלותה וברדתה לעמק הבור [תתרום מעלה מעלה] מלאה מהתקדים ממענין הישועה]:

• עמוד התפלה •

בת עין

רבי אברהם דב מאברוקט זיע"א

על ידי הכנעה גותו חיות באותיות שמדבר

הנה עקר העבודות, שיהיה לו קדם התפלה

וטהרה, להמשיך בהם חיות רוחני, כמאמר הכתוב 'יהיה סגור ששת ימי המעשה וכיום השבת יפתח' (פרשת וארא):

אהבת שלום

רבי מנחם מנדל מקוסוב זיע"א
הכנה לשבת על ידי שמירת הפה בימי החל

בשבת קדש אינא דחיי זוכין גם כן לפה קדוש, פי לכולי עלמא בשבת נתנה תורה, אבל בששת ימי החל הם בחינת עין הדעת טוב ורע, וצריך האיש המשכיל לראות בששת ימי המעשה לברר הטוב מהרע ולהסיר הפה הרע ולזכות לפה קדוש (פרשת וארא):

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

דגים מורים על חשק וצמאון התורה על פן ענג שבת בדינים, שמורה בקדשה על חשק התורה – בדינים שמוקבלין המים בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהם (פרשת וארא - אות ה):

שוכבים

עטרת ישראל

רבי ישראל מבהאפלאי זיע"א
ימי השוכבים כמו עטרת ימי תשובה ימי שוכבים, לשוב בתשובה שלמה על עון המר של חטאת נעורים רח"ל והם ימי תשובה כמו עטרת ימי תשובה ממש:

חדש שבט

ספר הזנות

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א
בראש חדש שבט נפתחים מעינות של באור התורה בכל נפש מישראל באחד בשבט 'הואיל משה באר גו' התורה' (דברים א ג-ה), ועדין הדברים חיים וקיימים בכל נפש מישראל שנפתחים בו מעינות של באור התורה, מאחר שתלתה התורה בזמן זה 'בעשתי עשר גו' באחד לחדש גו':

אמרי נעים

רבי ישכר דב מנואלבראז זיע"א

כשמעורר בראש חדש שבט לחרטה על מעשיו מתחלת השנה, הרי הוא כשומע קול שופר

שאין אני יכול להתפלל בלא מחשבה זרה וכדומה, שנראה שאין לו דבור של קדשה שתעלה תפלתו לו יתברך שמו, לא יאש עצמו בכל זאת, כי לא ידח ממנו נדח, והטוב כי לא כלו רחמי וחסדיו, ואומר יתברך (להלן לג ט) 'ונחתי את אשר אחן' אף על פי שאינו הגון וכדאי (ברכות ז).

וגם מאיש הזה שהוא בשפל המדרגה מאד ונסתמין דבריו ואינו יכול לפתח פיו כראוי לדבר לפניו יתברך שמו כלל, אף על פי כן ידע באמת שגם התשובה הזאת שחפץ ומשתוקק לדבר ולהתפלל לפניו יתברך שמו כראוי אף שאינו יכול, זה גם כן רואה יתברך שמו וקשוב לפניו יתברך שמו.

וגם יכול לעשות לעצמו שיחה ותפלה מזה בעצמו, שיציע ויתחנן לפניו יתברך שנתרחק כל כך מאתו יתברך שמו שאין יכול לדבר כראוי, ויבקש מאתו יתברך שמו רחמים ותחנונים שיחמל עליו ויפתח פיו שיכול לפרש שיחתו לפניו יתברך שמו, שיחיה לו דבור כראוי ויוכל להתפלל בדת וכראוי ונכון, ובדאי יעזרהו יתברך שמו (ד"ה וידבר משה):

לבושי קדרות וחסכות שנעשו עבים כמו מחיצה של ברזל וכריחי ברזל להפסיק בין ישראל לאביהם שבשמים.

ולכן צריכים לקרע הבגדים והמלבושים העבים ולשבר המחיצה של ברזל בבחינת הכתוב 'וכריחי ברזל גדע', וזה על ידי התשובה ושבירת הלב שישבר האדם את לבו בתשובה שלמה לפניו יתברך ואין לה דבר שעומד בפני התשובה.

לכן על ידי התשובה האמתיות משברים מחיצת הברזל וקורעים כל לבושי קדרות ומעלים התפלות מתתא לעלא וממשיכים ומורידים ההשפעה מעלא לתתא: (ד"ה וידבר אלקים)

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

מי שבשפל המדרגה ומשתוקק לפתח פיו בתפלה תשוקתו חשובה מאד ומקבלת

ולכן אין לשום אדם מישאל לאש את עצמו כלל וכלל, ולא יאמר חס ושלום אני נפסק מקדשתי יתברך שמו,

ולכן יכולים שמה לפעל כל טוב מהשם יתברך.

ובעולם הבריאה שם מתחיל מעט אחיזת הרע, אף עם כל זה הטוב גובר שמה. ובעולם היצירה שם הטוב והרע שוים מחצה טוב ומחצה רע. ועולם העשייה הוא רבו רע, כי אור עולם העשייה מלא רעות וצרות רחמנא לצלן, והם הלבושים העבים שהם המכדילים להסתיר אור ה' בעולם הזה.

וכשהתמלה עוברת דרך שם המה מעכבים אותה שלא תעלה למעלה חס ושלום. ולכן צריך האדם הרוצה שתתקבל תפלתו למעלה להסיר מקדם כל המסכים המכדילים, בבחינת 'ויקרע מרדכי את בגדיו' (אסתר ד א), בכדי שיעשה שביל ודרך פתוח שתעבר תפלתו הדרך שם.

וגם יכול להיות אפלו כשהתפלה עלתה למעלה ונתקבלה ברצון לפניו יתברך, עם כל זה בעת הורדת השפע למעלה שעל ידי התפלה יתגברו ויסתמו הדרך ולא יתנו מקום שתגדל ההשפעה למטה לעולם התחתון.

וכל זה היא עבור עבית המלבושים שהם

אוצרות גאוני הדורות

נזה רמוז בתבת וגם דהוא בגימטריא מ"ט, שם רמז דבהגיעם למ"ט שערי טמאה תכף ומיד שמעתי את נאמת בני ישראל להוציאם מיד מצרים המעבדים אותם.

לכן אמר לפני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצילתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים (ו ר)

קול שחל

רבי שבתי אקשוטי זצ"ל

ה' מדבר בלשון תורה

יש להבין, מה חדש ה' למשה שיאמר לישראל "אני ה'". ויובן, בהקדים את דברי הגמ' בסנהדרין (טו), שנחלקו רבי יונתן ורבי יאשיהו אם האות ו' באה להוסיף או לחלק. וכתב בשו"ת הרשב"א (ח"ה ס"ו רס), שהלכה כרבי יונתן, שהאות ו' באה לחלק. ובשו"ת מהרש"ם (אה"ע ס"ו מה) כתב, שיש חלוק בין לשון תורה ללשון בני אדם, וכל המחלקת היא רק בלשון תורה, אף בלשון בני אדם, גם לדעת רבי יונתן האות ו' באה להוסיף.

לא ירהר. ונראה שקושיא זו קשתה לרש"י ולכן פרש א'ל האבות, לכאר כי מה שהוכיח לו ה' מאברהם יצחק ויעקב שלא ירהרו, הוא מתקף היותם האבות, ומעשה אבות סימן לבנים' (עי' תנחומא לך ט), ולכן היה למשה ללמד מהם ולא להרהר אחר מדותיו של ה' (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וגם אני שמעתי את נאמת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי (שמות ו ה)

אמרי אמת

רבי יעקב אמאדו זצ"ל

גאלת ישראל ממצרים כשהגיעו למ"ט שערי טמאה

אפשר לרמוז תבת 'וגם' דנראה מיתרת, שבא הרמז למה שכתבו המפרשים משם המקבלים ו'ל בטעם שהוציאם קדם זמנם, דאלו לא הוציא הקב"ה אותנו ממצרים עדן היינו משעבדין לפרעה, שאם היו שוהים עוד רגע אחד היו נכנסין בחמשים שערי טמאה ולא היה להם עוד תקומה לצאת.

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב (ו ב-ג)

ויאמר יצחק

רבי יצחק ביהניח זצ"ל

מעשה אבות סימן לבנים

פרש רש"י א'ל האבות. ויש להבין, מה הוסיף רש"י על מה שכתב מפרש בפסוק "אל אברהם אל יצחק ואל יעקב"?

ויובן בהקדים את הגמ' בסנהדרין (קיא), שאמר ה' למשה, 'תכל על דאבדין ולא משתפחין, הרי פמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב באל שדי, ולא ירהרו על מדותי, ולא אמרו לי מה שמך'. ומטעם זה, נאמר 'וידבר אלהים אל משה' ולא 'ויאמר', שכן 'דבור' הוא לשון קשה. וכן שם 'אלהים' מורה על מדת הדין, והינו מפני שדבר עמו דברים קשים והוכיח אותו על שהרהר על מדותיו.

ולכאורה קשה, מה הוכיח ה' למשה מאברהם יצחק ויעקב, הרי יתכן שמעלתם גדולה יותר ממעלתו, ולכן הם לא ירהרו ואין זה מחיב שגם משה

וכן במכת צפרדע כתיב (ח ב-א), ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע וגו' ויעשו כן החרטמים בלטיהם ויעלו את הצפרדעים על ארץ מצרים, ולא כתיב 'גם הם', וגם לא כתיב שהעלו הצפרדעים מן המים.

ובזה אתי שפיר, דרש"י בסנהדרין (סו: ד"ה פסח) כתב דמכשפות נבדקין על מים חיים (נדמוחין על ידם), ועל כרחק החרטמים לא עשו ממש כאשר עשה אהרן, רק במעט מים בכלי אשר לקחו מישואל שלא נהפך לדם, וכמים תלושים יכלו לעשות כשוף ולא במים חיים, משום הכי לא כתיב 'גם הם', וכן בצפרדעים העלו רק מן היבשה על ארץ מצרים ולא מן היאור דאין שליטת הכשפים שם. (ערכין טו.)

ויצא משה ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה (ח ח)

שם משמעון

רבי אלטר אלוקים שרגא שפירא זצ"ל

צצקת משה רבנו במכת צפרדעים מפאת קטרוג המלאכים

הנה הקושיא היא מפרסמת דלמה בשאר הפכות כתיב ויעתר משה אל ה', ובכאן שנה הכתוב וכתיב ויצעק משה אל ה', עין בשפתי חכמים מה שפכת לתרץ על זה.

ולפי עניות דעתי נראה לתרץ באפן אחר, דהנה איתא במסכת פסחים (נג.) וזה לשון הגמרא, עוד זו דרש תודוס איש רומי, מה ראו תנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדשת השם לתוך כבשן האש, נשאו קל וחמר בעצמם מצפרדעים, ומה צפרדעים שאינן מצוין על קדשת השם כתיב בהו (ח) ויעלו ובאו בביתך וגו' ובתנוריד ובמשארותיך, אימתי משארות מצויות אצל התנור בשעה שהתנור הוא חם, אנו שמצוין על קדשת השם על אחת כמה וכמה, עיי"ש.

והנה מצינו לחז"ל במדרש ילקוט פרשת בשלח (רמו רלה) שאמרו, דישראל כשהיו במצרים היו עובדים עבודה זרה, כמו שקטרג השר של מצרים שאמר הללו עובדים עבודה זרה והללו עובדים עבודה זרה, רק שהשיית השיב לו שהם היו באנס ובשעבוד, עיי"ש.

ועל פי זה נראה לישיב הקושיא הנ"ל, דלכף לא כתיב ויעתר משה וכו', מחמת שמשא רבנו היה נרא להתפלל התפלה על

להביא הרבה מכות על פרעה, ואם אהרן אשר היה דברן גדול ידבר אל פרעה, יש חשש אולי יוכל לדבר על לב פרעה בלשונו הצח, ויכה בדבורו שרש על לבו, עד שירצה לשלח מיד את ישראל.

ועל כן אמר הקב"ה אתה יקרא תדבר את כל אשר אצונך, דבאם ואהרן אחיד ידבר הוא יהיה הדברן, יש לירא כי באמת ושלח את בני ישראל מיד, ובאמת אני רוצה שלא ישלח רק ואני אקשה את לבו למען להרבות אותותי, זאת פונתי, ועל כן רק אתה תדבר.

וירם במטה ויד את המים אשר בואר לעיני פרעה ולעיני עבדיו (י ו)

מגלה צפונות

רבי אליהו הכהן זצ"ל

ראית מצרים הכאת היאור על ידי אהרן

ואמרו לעיני פרעה ולעיני עבדיו, פשוטו של דבר שהכה היאור בשעה שיצא למים עם עבדיו, וכוזה היה הדבר לעיני פרעה ועבדיו.

אמנם [יש לפרש עוד] גדולים מעשה ה', שאף שלא באו שם כדי שלא לראות בהכאת אלוה שלקהם, שהיו מחזיקים היאור לאלוה כנודע (שמו"ר ט ט), פקח הקב"ה לעיניהם שם במקום מושבם, ונתפשט ראיתם עד מקום היאור, או נדמה היאור נגד עיניהם שיראו בהכאתו, ואפלו מי שהיה בתדרי חדרים נאה בהכאתו.

והוא מעין אמרם ז"ל (סנהדרין צב:) גבי חנניה מישאל ועזריה, כשהשלו כבכשן האש צף הכבשן, כדי שיראו כל העולם את המראה הגדולה הזאת, גם בנדון זה עשה אלהים שידמה לפנייהם היאור, ואהרן מכה אותו.

ויעשו כו חרטמי מצרים בלטיהם (י כב)

זבחי צדק

רבי מיכאל זאב זאנוואסקי זצ"ל

שוניי מעשה החרטמים במכת דם וצפרדע ממששה משה ואהרן

בפרשת וארא (י ט) גבי קח את מטף והשלף לפני פרעה יהי לתנין' כתיב ויעשו גם הם חרטמי מצרים בלטיהם כן. וגבי מפת הדם כתיב קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים וגו' ויך את המים אשר בואר וגו', ויהפכו כל המים אשר בואר לדם וגו', ויעשו כן חרטמי מצרים בלטיהם, ולא כתיב ויעשו גם הם בלטיהם כן.

עוד יש להקדים, את דברי רבי שלמה אלגאזי בספרו 'נאות יעקב' (דף יא ע"ג), על המבאר במכילתא דרשב"י על הפסוק "ויגד למלך מצרים כי ברח העם" (שמות יד, ה), שהיה זה עמלק. שפונת עמלק היתה לערער על יציאת מצרים שהיא אינה בזמנה שהרי יצאו אחר מאתים ועשר שנים ולא אחר ארבע מאות שנה, ככתוב "ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה" (בראשית טו, א). וזאת, כי לסברתו מה שאמר ה' לאברהם בבריית בין הפתרים האות ו' באה להוסיף, ועל כן יש להם להשתעבד בענוי במשך ארבע מאות השנה. ואלו האות ו' באה לחלק, אז נשלמו ארבע מאות שנה בקשי השעבוד, (ע"י בספר 'פרשת דרכים' הרוש ה' לרבי יהודה רואניס). ומטעם זה, רצה עמלק למנע את פניסתם של ישראל לארץ ישראל, בין שסבר שהאות ו' באה להוסיף, הרי שה' אמר לאברהם "קום התהלך בארץ לארפה ולרחבה" (בראשית יג, יז), והוא הלך רק לארץ ולא לרחב, ועל כן לא זכו ישראל בארץ.

ומעתה יבאר, כי על מה שאמר ה' למשה "וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ פנוץ את ארץ מגריהם אשר גרו בה" שזו נתינת הארץ, וכן "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי" שזו היציאה ממצרים קדם שנשלמו ארבע מאות שנה, תמה משה, שהרי על שניהם יש מקום לערער, שהאות ו' באה להוסיף, ואם כן לא זכה אברהם בארץ וגם צריכים להשלים ארבע מאות שנה בעבודה ובענוי. על זה ענה לו ה' "לכן אמר לבני ישראל אני ה'", ואיני מדבר כלשון בני אדם, ובלשון תורה הלכה רבי יונתן שהאות ו' היא לחלק, ולכן "והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים" פי קשי השעבוד השלים את הגזרה לארבע מאות שנה, וגם "והבאתי אתכם אל הארץ" פי אברהם זכה בארץ אף שהלך רק לארפה.

(כאדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

אתה תדבר את כל אשר אצונך ואהרן אחיד ידבר אל פרעה ושלח את בני ישראל מארצו. ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אתתי ואת מופתי בארץ מצרים (י א-ב)

ים של יהודה

רבי יהודה אלטמאן זצ"ל

אלו אהרן היה מדבר עם פרעה היה מתרצה לשלח את ישראל ושמעתי לפרש במליצה, פי הקב"ה רצה

שלא נעשית בה מלאכה בגשן, לא היה פנים לפי סבבא זו.

ויש לחקר למה בפנים לקחה ארץ גשן, ואפשר דהוא רמז הרומז כי במכה זו הודו ואמרו אצבע אלהים היא ולא אהנו מעשה כשפים, וכבר נודע שהרבו כשופיהם לבלתי צאת ישראל משם, וסתמן היו בגשן מקום ישראל, לכן היו בגשן פנים להורות כי כל כשופיהם הכל עשו ויגעו לריק, ועד ממהר באותו מקום הפנים, שמתוכן ילמדו דמעשה כשפים תהו הפה, ומנה שישראל יצאו ביד רמה והכשפים בטלים.

שפתי פהו

רבי מרדכי הכהן זצ"ל

בארץ גשן היו הפנים על הארץ למעו ראוה ישראל

ואפשר שגם בארץ גשן היה פנים, ומכרח הוא משני דברים, האחת כמו שאמר והד את עפר הארץ לפי שלא היה נגבל, ועוד לפי שהפנים היו פחת בגדיהם בגופן ולא היו נראים לישראל, וכדי להראותם לישראל היו בארץ גשן בארץ, ולא בגופן ולא בבשרם. ומזה פחד יעקב אבינו ע"ה.

וכן נראה מהכתובים, שבכל המכות אומר 'על ארץ מצרים', ובפנים אמר 'כל עפר הארץ היה כנים', ובערב אמר 'בכל ארץ מצרים'.

ידו בכל

רבי אליהו הכהן זצ"ל

לפרסם שמעשי משה הוא מעשה נסים

אמנם חל עלינו חובת באור למה באמת כן היות מכת הפנים נמצאת אצל ישראל יותר ממכה אחרת.

אמנם נראה, דכיון שישראל היו בארץ גשן והיו שומעים מהמכות שהיה מביא משה על המצרים במצרים, ושהחטאים היו עושים גם כן כמותו בלתייהם, ובזה היה מתחזק לב פושעי ישראל שגם מעשה משה היה דרך פשוף, לכן במכת הפנים שאמרו החוטאים 'אצבע אלהים היא', והודו למפרע גם על הראשונות שהיו גם כן מעשה אלהים, עשה אלהים שימצא מכת הפנים אצל ישראל בארץ גשן, כדי שיתעוררו על השנוי ויחקרו על הדבר, ועל ידי כך מתפרסם לאנשים נשים וטף, כי במכת הפנים נתפרסם שכל מעשה משה הכל מעשה אלהים, ובזה

ואחר שהודו באו הפנים מעפר הארץ גם על האדם. וזה שאמר ויעשו כן החוטאים להוציא הפנים ולא יכלו, ואחרי כן ותהי הפנים גם על האדם והבהמה.

והפלה ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים ולא ימות מכל לבני ישראל דבר

(ט ד)

נהיים תמצאון

רבי שאול בראך זצ"ל

בהמה שעתידה להיות של ישראל לא מתה במכת דבר

וצריך באור למה לא כתיב בלשון עתיד ממש, ואמר 'והפלה' שהוא י' מהפכו מעבר לעתיד, ובאותו פסוק אמר 'ולא ימות' בלשון עתיד.

יש לומר דתכמינו י"ל (שמו"ר יא ד) דרשו, אפלו בהמה שהיה לישראל טענה עליה לא מתה, ובזה מדקדק שאמר לשון 'דבר' שמשמעו לשון דבור.

ולפי זה יש לומר שאפלו לא היה שום קנין לישראל, רק שבדבור הכטיח המצרי שיתננה לישראל גם זו לא מתה, והמלבי"ם פרש בזה הלשון: 'מכל לבני ישראל' הינו, הגם שלא היה עוד ברשות ישראל רק שהיה לו שיכות אליה גם כן לא מתה.

והנה אם המצרי עתיד לקיים דבורו לא מתה, אבל אם המצרי לא יקיים דבורו ולא יתנה לישראל מתה, ולפי זה יובן שנראה נפלאות, שאותה בהמה שעתידה להיות לישראל, לא מתה בזמן העבר.

רחישת הפנים בארץ גשן

ראש דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

רחישת הפנים בארץ בגשן להורות שכל הכשופים הכל

ויש מן המפרשים שכתבו, דבארץ גשן כל עפר שעשו בה מלאכה היה פנים. וכפי זה נראה דקדוק לשון רז"ל (כ"ו צו ה) שאמר יעקב אבינו 'אל נא תקברני במצרים' שסופה להיות עפרה פנים, והוא היה בארץ גשן, וזה שאמר 'סופה להיות עפרה פנים', דגם בארץ גשן אם התחילו במלאכה סופה להיות פנים, 'סופה' דיקא, דכיון שתקברני כבר נעשית בה מלאכה וסופה פנים, מה שאין כן בקרקע בתולה

דבר הצפרדעים, שמא חס ושלום ימצא מקטרג שיקטרג על ישראל ח"ו, ויאמר מפני מה לא למדו ישראל מהצפרדעים למסר נפשם על קדשת השם ולא לעבד עבודה זרה, הגם שיש להם תרוץ שהם באנס, מכל מקום היה להם למנע עבור קדשת השם, לכך כתוב 'ויצעק משה'.

והנה מבאר בזה הקדוש בפרשת שמות (כ) דצעקה היא בלב, כמו שאמר הפתוב (איכה ב יח) 'צעק לבם אל ה', וכן איתא שם בשם רבי יהודה דצעקה היא קורעת גזר דינו של אדם מכל ימיו, רבי יצחק אומר גדולה צעקה שמושל על מדת הדין של מעלה וכו', עין שם בזה הקדוש.

והטעם נראה לפרש דברי קדשו הוא, כי הנה איתא בכל הספרים שמלאכים אינם יודעים המחשבה של אדם, רק השי"ת לבדו יודע מחשבות האדם, וכיון שפן ניקח מה שצעקה מועילה יותר מכל התפלות, מטעם שהצעקה היא בלב, והמלאכים אינם יודעים מה שבתוך לבם של בני אדם, רק השם יתברך לבדו יודע, ולא ידע שום מקטרג לקטרג בעת שצועק אדם אל ה' כיון שהוא בלב לבד.

ולפי זה שפיר יש לתרץ גם בכאן מה שהצריך משה לצעק אל ה', שלא ידע שום מקטרג לקטרג בעת שיצעק אל ה', מחמת שהדברים שבלב אינו יודע שום מלאך רק השי"ת לבדו.

ויעשו כן החוטאים בלתייהם להוציא את הפנים ולא יכלו ותהי הפנים באדם ובבהמה

(ח יד)

וידבר משה

רבי משה פולק זצ"ל

ביאת הפנים על הבריות לאחר הודאת החוטאים שאצבע אלקים הוא

ותמוה, מה שיכות זה לזה. ולעניות דעתי בס"ד, כי להלן נאמר במכת שחין (ט יא) 'ולא יכלו החוטאים לעמד לפני משה מפני השחין' כו', ופרש רמב"ן שהיו בושים הכלמו וקפז ראשם, כי היה מכה של בזיון, ואם כן קשה הרי גם מכה של פנים מכה של בזיון היה, ואיך עמדו אז לפני משה להוציא את הפנים.

לכן נראה שבאמת לא באו עליהם הפנים רק אחר שנספו להוציא ולא יכלו, כדי שבעל כרחן יודו שאצבע אלהים הוא,

לא יוכלו פושעי ישראל להעלים מנשים וטף, שנתפרסם שמעשה התרטמים הבל, ומעשה משה מעשה נסים, ובזה גם כן יש מקום לפושעים לשוב אל ה'.

לא נזקקו ישראל אפלו מהכנים המצויים אצל כל אדם

עוד יש לומר שהנה כנים היו מקדם מצויים בישראל כטבע העולם, כאמרם ו"ל (מסכת דרך ארץ פ"א) אךם רמה בחייו ותולעה במותו, רמה בחייו אלו הכנים וכו'. וכיון שהכנים היו מצויים מקדם בכל אדם, לכן מפת הכנים נמצאת גם בישראל ולא נזקקו, והוא כדי שירגישו בענין אחד, והוא שבזמן מפת הכנים לא נזקקו ישראל אפלו מהכנים המצויים אצלם מקדם, ובזה לא היו נותנים לב להרגיש בדבר אם לא שנמצא מפת הכנים אצלם, ואגב שלא נזקקו מנהג נתעוררו לתת לב להרגיש שגם מהכנים המצויים עליהם מקדם כטבע העולם לא נזקקו, כי לא הרגישו בהם עקיצת כנה, וזהו גם בתוף גם, מלבד שלא הגיע להם מהמכה, גם מהדומה לה הינו הכנים המצויים אצלם.

וילאמר שאול

רבי שאול נחמיהט זצ"ל

רמז על הסרת הסיגים והפסלת

והיה לכנם בכל ארץ מצרים. אפשר רמז בכל אפלו ארץ גשן שהיו בה ישראל, כמו שאמרו רז"ל שמפת הכנים היתה אפלו בארץ גשן.

אמרו רז"ל שמפת הכנים היתה גם בארץ גשן. ואפשר הטעם על פי מה שכתב הארי ו"ל (שער המצוות ד): שהכנים שבגוף האדם הם הסיגים שנבדלים ממנו. וידוע שגלות מצרים היא להסיר סיגים מכסף, ולכן רמז להם הקב"ה זה הענין במה שהביא הכנים בארץ גשן כדי לידע שצד הנני סיגים היה גלות, וכדי להסיר הנשאר מסיגים לךך באו עליהם כנים.

אזנים לתורה

רבי זלמן סורוצקין זצ"ל

בטול עבודת הלבנים על ידי רחישת

ותהי הכנם באדם ובבהמה (ח יג). משמע בין בישראל ובין במצרים, וכן כתב הרמב"ם בפרוש המשניות (אבות פ"ה מ"ו). וכן ברבנו יונה שם, שקבלה בגדינו שהכנים היו מצויים גם בישראל, אלא שלא צערו אותם.

וצריך לתת טעם מה נשתנה מכה זו ששלטה גם בישראל. ויש לומר שבמכה זו הודו התרטמים שהיא אצבע אלהים, והיה חשש שפרעה ישלח את בני ישראל, והכביד ה' את לבו בזה שהמכה היתה גם בגשן, וסבר שהיא מפת מדינה, כי לא האמין שהכנים אינם מצערים לבני ישראל.

ולפי המבאר במשנת רבי אליעזר (פי"ט) שממפת כנים ואילך בטלה מאבותינו עבודת הלבנים כי לא מצאו עפר נקי לעבודה, אפשר לומר שאם לא היתה מכה זו שולטת בגשן, היו מעבירים את עבודת הלבנים לגשן ולפיכך שלטה גם שם.

מעשי צדיקים

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה' (ו ב)

דרש הרה"ק רבי יוסף צבי דושינסקיא זיע"א. מעשה במלך שפעס על בנו יחידו אחר שחטא במעשים רבים, ומסרו ביד אחד משריו שיעבד בו עבודה קשה עד יוסר ויהי לאיש, אף השר בידעו כי הוא בנו יחידו של המלך, לא התאכזר לעבד בו עבודת פרו.

לימים נודע לשר שהמלך מגיע לבקר את בנו, ומחמת חששו פן יקצה המלך שלא יסרו כדבעי, מסר את הנער לאחד מעבדיו האכזריים אשר לא התחשב בו ולא חמל עליו, אלא התנהג עמו בכל חמור הדין.

בשעבר המלך במקום וראה את העבד מכה ורודה את בנו באכזריות גדולה, מעבדו בעבודת פרו קשה מנשא, מיד התעוררו רחמי האב וכעס על השר שמסר את בנו בידי אכזר זה, כי על אכזריות כה נוראה לא חשב המלך בתחלה.

כה היה כאן, מסר הקב"ה את בני ישראל להיות בגלות בארץ לא להם, אף כשנגלה הקב"ה בשליחותו על ידי משה ורבנו לפרעה, הוא מיד הרשיע ואמר (לעיל ה ט) 'תכבד העבדה על האנשים', רצה לקיים את חמור הגלות וקשי השעבוד

בכל חמור הדין מתוך אכזריות נוראה. בשעבה זו, וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', הינו מדת הדין בחינת אלקים אמרה אז אני ה', שהוא שם רחמים. אפלו היא בקשה רחמים על בני ישראל, מפני שעל אכזריות כזו לא חשבה מדת הדין כשדרשה את הגזרה. (תורת מהרי"ץ)

זה ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים (ב נו), כי גם מדת הדין שעמדה כנגדם בתחלה, לא בקשה שבני ישראל יסבלו בעבודת פרו כה קשה, על כן ותעל שועתם אל האלקים. (דברי אליעזר)

ובני עזיאל מישראל ואלצפן וסתרי (ו כב)

בימי המגלה עמקות זצ"ל עשה חכם אחד שאלת חלום על קץ הפלאות, מתי יבא משיח, והשיבו לו מן השמים 'מישאל ואלצפן וסתרי', משלא הבין את הנרמז לו בפסוק זה, הלך אל המגלה עמקות שיפרש לו את התשובה.

כעם עליו המגלה עמקות ואמר, 'איש אשר אינו מבין מה משיבים לו,

כיצד ימלא לבו לשאל שאלת חלום', אחר פרש לחכם את התשובה כי על זמן הקץ נאמר 'לבא לפומא לא גליא', וזאת השיבו לו, 'מישאל ואלצפן וסתרי', הינו מי שאל על דבר שהקב"ה צפנו והסתירו.

נראה לבאר בזה על דרך שאמר הנביא (ירמיה טו יט) 'ה' עזי ומעזי ומנוסי ביום צרה', כי מי שבוטח בה' בכל לבבו, לא יבהילוהו אותו קושיות ושאלות כמו הידיעה והבחירה צדיק ורע לו וכדומה, ולא יחוקר אחר עתידות כי יהיה לבו תמים עם ה' אלקיו. זה פרוש הפתוב 'ובני עזיאל', הינו תולדות מי ששם בטחונו בה' ואומר עזי-אל, הוא מי שאל ואל-צפן וסתרי, כאשר כתבתי. (בן גוריון)

ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם תרטמי מצרים בלהטיהם בן (ו יא)

ספר הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזוטשקא זיע"א כי אחד מבאי בית מדרשו של הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א התאנה ללמד חקמת הפשוט רח"ל, אחר שהתרשם כי יש בה כחות למעלה מן הטבע.

באמצע סעודה שלישית שלח אותו רבי אלימלך להביא מים, ואז העבירו

נהג הכנסת אורחים בפרשבורג היה שבסיום התפלה בליל שבת קדש עמדו כל האורחים העניים בשורה סמוך לפתח בית הכנסת, כל מתפלל בחר לו אורח לסעודת שבת, ואף היו מתפללים שלקחו עמם שני אורחים.

בכנה תחלה השתדל אבי רבי יום טוב קאהן ז"ל לצאת אחרון מבית הכנסת, מפני שהמארחים בחרו באורחים שהמראה החיצוני שלהם נאה והיו לבושים במלבוש נקי ומסודר, אף אלו שהמראה החיצוני שלהם היה מכוער ולבושם מלכלך וקרוע, נשארו בבית הכנסת מאין דורש, את כל הנותרים הללו הזמין אבי לביתו, ולקחם לסעד עמו על שלחנו.

גם כשרבו האורחים לא השאירם בבית הכנסת, ונתן בידיהם פתקא שילכו לאכל בחנם במסעדה הגדולה שבעיר, בפרשבורג היה ערוב ומתיר לטלטל הפתקא, לאחר השבת היה משלם מכיסו עבור כל הארוחות לבעל המסעדה.

בין האורחים נמצאו כאלו שמטרוטות הדרך התלכלכו עד שנדף מהם ריח לא נעים, ויש מהם שהתלכלכו ביותר עד שהיו על בגדיהם ושיערותיהם כנים, ואפלו המשרתים הגוים לא יכלו לסבל אותם מחמת הלכלוך והריח הרע.

אחר הסעודה נאלצו המשרתים לקנח ולנקות את הכסאות מהלכלוך שהביאו עמם האורחים, ותוף כדי כך התרעמו מדוע מכניסים הביתה אנשים כאלו, אמי הצדקנית מעולם לא התרעמה על כך, מעולם לא שמעתי שתשאאל את אבי מדוע בחר דוקא בעניים אלו, אדרבה, הרגישה בצערם של ישראל, כפדה אותם ביותרת הכבוד, ודברה על לבם להחזיקם ולאמץם לבל יפלו ברוחם.

אחד הפלאים שספר אבי אחר שעבר בנסים את מארעות המלחמה, קשור לכאורה להכנסת אורחים זו. פידוע, היו האנשים במחנות הכפפה וההשמדה מלאים בכנים ובפשפשים, עד שלא היה אדם שנמלט ממכה זו.

לעמת זאת אבי נצל מפגיעתם באפן פלאי, גם כשמיינו ומשמאלו מלפניו ומאחוריו ישבו ושכבו אנשים מלאים בכנים, הוא מעולם לא סבל ממכה זאת, עליו לא היה אפלו כנה אחת בכל שנות המלחמה.

באחת השיחות אמר אבא שהוא תולה זאת כמדה כנגד מדה, מחמת שהוא לא

להודיעו, כי אם לא יודיעו הנותן שזה מתנה, יחשב המקבל כי כל מה שקבל הגיע לו על פי דין, ואז תחסר ממנו הכרת הטוב שנדרש לה.

פעם שהה בשמחה ולפתע התקרב למקומו יהודי ישיש, מיד הזדרז הרב מטשעבין לקום לכבודו מלוא קומתו, ושוחרח עמו בחביבות מיחדת, היהודי היה נראה פשוט למדי, והסובבים לא הבינו מדוע הרב כה חרד לכבודו.

לאחר מכן התברר שאותו יהודי קשיש התגורר בצעירותו בהרימלוב והיה מבגר מהרב במספר שנים, מיד כשהבחין בו, נזכר שבילדותו בקש פעם אביו מאותו ישיש שילמד עמו כמה פרקי משניות, לכן חלק לו כבוד מיחד.

נכנס פעם ר' יעקב גלינסקי ז"ל למעונו, מיד כששמע הרב במי מדבר קדמו בחביבות גדולה ובמאור פנים, והציע מיד שיכין עבורו כוס תה, תוף כדי דבור קם ממקומו, ונגש למטבח להכין בעצמו כוס תה לאורחו.

לא הועילו נסיונותיו ותחנונותיו של רבי יעקב, בנסיון להניאו מלטרח לכבודו, הרב מטשעבין הכין עבורו כוס תה ועמד על כך שישתה, כל זאת משום שהיה לו חלק מסים ביציאתו מגלות בוכרה לאירן.

כמה פעמים ארע שנכנס לבית דור להביא 'מכתב רשום' או בעל מלאכה לתקן או להתקין דבר מה בבית, ולמרות שראש הישיבה שלם מחיר מלא, עמד על כך שישתה משהו. לעתים כשנכנס דור עם מכתבים מהדאר היה מלווה ביציאתו עד פתח הבית, ולעתים אף היה מעניק לו מטבע, כל זאת מתוף הכרת הטוב שטרחו למענו, למרות שזו עבודתם. (סר התורה)

ויף את עפר הארץ ותהיה הכנסם באדם ובבהמה כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים (ט יג)

שנים אחדות קדם מלחמת העולם השנייה הורע מצב הפרנסה במזרח אירופה, ומשפחות רבות הגיעו לדלות עד פת לחם, בלית בררה יצאו בעלי בתים וראשי משפחות לקבץ נדבות, ונדדו בדרךים מעיר לעיר.

יהודים אלו עזבו את ביתם לזמן רב, אולי חצי שנה ויותר, ובכל שבת המתינו למארח שיזמיןם לאכל בביתו סעודת שבת. עקב מצב הפרנסה בפרשבורג שעמד אז ברום המעלה, הגיעו המזוני עניים ואביונים לעיר לחזר על פתחי נדיבי לב.

למעלה מן הזמן ומן הטבע עד שהיה נדמה בעיניו שטבע בבאר, משם הגיע למקום נדח ועברו עליו גלגולים רבים עד שהתמנה למפקד בצבא, ואחר שנים רבות הזדמן בשנית לעירה ליזענסק.

כשנכנס לבית המדרש, התפלא לראות את הרבי יושב בסעודה שלישית של שבת, אז הראה לו הרבי כי מאז ששלח אותו להביא לו מים, לא חלפו כי אם חמש דקות. כך הוכיח לו הרבי כמה גדול כח הקדשה, עד שאין צורך לחקמת הכשוף כדי להראות אותות ומופתים מעין אלו. (נחל יצחק)

ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים (ו יט)

ברטי", לפי שהגין היאור על משה כשהשילף לתוכו, לפיכך לא לקו על ידו לא בדם ולא בצפרדעים, אלא לקו על ידי אהרן.

תדיר מחזר היה הרה"ק הפני מנחם זיע"א אחר אמתלאות שונות, העקר שיצדיקו בעיני המקבל כי האמת היא שהרבי מחיב להעניק לו את סכום כספי הצדקה, אותם חפץ לשלשל לידי הנצרך.

אבהך שלפני שנים למד עם נכדו במשך תקופה, נכנס להזכיר כי בשעה טובה ומצלחת גמר שדוף והוא מבקש ברכה להרוחה במזון, נענה הפני מנחם בשמחה גלויה, "מצוים אנו על הכרת הטוב, אתה הרי היית מלמד של נכדי", והושיט לו סכום הגון בעוד האיש חש בנוח לקבל את המעות. (תולדות הפני מנחם)

במחצת רבי דב בעריש ויינפלד זצ"ל ראש ישיבת טשעבין, ראו הכל

באפן מפלא עד כמה גדולה מדת הכרת הטוב, ידוע היה אצל באי ביתו כי לאדם שהטיב עמו באיזה ענין, הוא יכיר טובה באפן מיחד.

כך היה כלפי מי שהטיב לו בגשמיות, וביותר כלפי מי שהטיב לו ברוחניות, בעניני הישיבה, ובעניני הדפסת כתבי תורתו, וביותר מי שעזר לו בהוצאת כתבי אביו. פעמים היה מתבטא "אכיר לך טובה על כך", והמתברכים ראו הצלחה מיחדת מאותה ברכה.

על פי מדתו זו באר את דברי חז"ל (שבת י.) 'הנותן מתנה לחברו צריך'

הפשיטה והטיעור נכתה כי השערה אביב והפשיטה גבעל, והחטה והקסמת לא נפו כי אפילת הנה (ט לא-לב)

ברשי, מאחרות ועדיו היו רפות, ויכולות לעמד בפני קשה.

ספר המגיד מדובנא זצ"ל, מעשה בשני עניינים שהלכו מעיר לעיר, האחד בריא וחזק מאד, שלם בכל אבריו ומעודו לא נסה בכל כאב או מכה, והשני ההפך הגמור, לא חסרה בו מחלה ונגע, מכף ראשו ועד רגלו אין בו מתם פצע וחבורה, הולך על ארבע, ויהי הבריא מבהו ולועג על רפיונו, מתפאר כנגדו בבריאותו ובשלמותו.

יהי הם באים אל עיר המלוכה, והזדמן שמת אחד מגבורי המלך שהיה גדול וחשוב מאד בעיני המלך והשרים, אשר לא נמצא גבור בארץ כמוהו, ועוד קרה בזמן ההוא כי מת הרופא הגדול של המלך.

נתעצב המלך על חסרון שניהם, ויפקד פקידים בכל מדינות מלכותו לבקש שני אנשים הראויים למלאות את חסרונם, אחר חפושים מצאו למלך באחת מערי מלכותו גבור ורופא, והמלך חפץ לנסותם אם כח בהם למלא ולעמד תחת הראשונים.

ענה הגבור לפני המלך, "ביאו לפני איש בריא חזק ורב אונים, והמת אמיתהו בתתי עליו אצבעי אך בנגיעה קלה", לעמתו הרופא אמר, "ביאו לפני איש נגוע ומכה, מדכא בחליים, ואני אעלה ארוכה לו וממכותיו ארפאהו עד שיהיה כאחד האדם".

צהה המלך על עבדיו לבקש באשר ימצאו להוציא את הדבר אל הפעל, הרצים יצאו בדבר המלך ויפגעו בשני העניים הללו נכנסים בשערי העיר, מיד העלו אותם אל המרפאה להציגם לפני המלך.

בעת הנסיעה הקצרה התרברב הבריא על החולה, "ראה אף עתה כי אך בעבורי חרדו הרצים האלה, ולמי יחפץ המלך לעשות יקר אם לא לאיש אשר כמוני", והחלש מצטנף בפנתו ואינו משיב.

יהי הנה מובאים לפני המלך, ויוטבו בעיניו לנסות בהם את בחיריו, נתן את הבריא לפני הגבור להראות בו כחו ועצם ידו, ויעש בו כאשר אמר, אחר לקחו את החולה הנגוע ונתנוהו לידי הרופא, והוא רפאהו מכל מכאוביו עד שהיה כאחד האדם. (משלי המגיד מדובנא)

אך עדיו חש שאינו מסגל לעמד לתפלה. **אחר** זמן עלה במחשבתו כי אולי עומד בבית ספר מינות, המונע בעדו מלהכין דעתו כראוי, פשפש בארגז הספרים ומצא את הבאור על החמש מהאפיקורוס הנודע, ורק אחר שהוציאו את הספר הטמא מהבית, היה מסגל להתפלל.

לו היה בעל הבית נחשב חליה לאפיקורוס, היה רבי יוסף זאב מבין על אתר כי הוא המעכב ויוצא לבית אחר, רק לפי שהפיר את בעל הבית לירא ה', הבין שיש לתלות את המניעה רק בספר מינות.

והנה אמרו חז"ל כי בעיר לא התפלל לפי שהיתה מלאה גלולים, וקשה דלכאורה היה עליו לצוות להשליך הגלולים מחוץ לעיר ואז להתפלל, אלא הדבר לא היה מועיל לפי שפרעה ועבדיו היו בעצמם גלולים, כי כפרו בה' יתברך.

זהו 'כצאתי את העיר אפרש פפי', ומדוע לא ישאר בעיר ואת הגלולים ישליכו לחוץ, על זה הוסיף משה רבנו ואמר, 'ואתה ועבדך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה'", על כן לא יעזר להוציא רק את הגלולים מהעיר, ומשה רבנו עצמו נאלץ לצאת את העיר. (מוצל מהאט)

וינא פרעה כי חדל המטר והבדד והקלת ניסך לחטא ויכבד לבו הוא ועבדיו, ויחזק לב פרעה (ט לד - לה)

בעת שיצא שמו של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זיע"א למרחקים כבעל מופת גדול הזכה לפעל נפלאות ברפואות ובישועות, והיו המוני העם נוהרים אליו מכל קצו גליציה, היה הדבר למורת רוח המשכילים.

ברב חששם פן ינהו אחריו עוד ועוד מבני ישראל וילעגו להבליהם המרשעים, עמדו ושלחו אחד מבני חבורתם לחדר רבי יצחק אייזיק, להתחקות אחר שרשי המופתים, כשחזר השליח, עמד ופרסם מאמר כוזב נגד המופתים.

כשהגיעה השמועה לאזני הרבי, נענה ואמר, "על בני ישראל נאמר (לעיל ד ל - לא), 'ויעש האתת לעיני העם' ויאמן העם', ואלו פרעה הרשע גם אחר שראה כי חדל המטר והבדד והקלת, 'ויחזק לב פרעה', מכאן שראית העינים תלויה באמונת הלב, המאמין רואה, ומי שאינו מאמין, אינו רואה אלא מהרהורי לבו. (תולדות קאמרנא)

ונמע מלהכניס לביתו אורחים לא נקיים, וגם כשהיו על בגדיהם ושרותיהם כנים ופשפשים, הוא זכה שלא שלטו בו והיה נקי מפגיעתם. (ברית אברהם הכהן)

כצאתי מן העיר אפרש את פפי (ט כט)

בעל לבושי שרד וערבי נחל, הרה"ק רבי דוד טלמה אייבשיץ זיע"א, שמש כרב בעיר סאראקע שם סבל מרודות מאנשי העיר, עד שגמר בדעתו לעזב אותה, ביצאו מן העיר, הלכו אחריו כל בני העיר ללוותו, והעיר סאראקע בנויה תחת הר גדול.

כאשר הגיעו הרב והקהל אחריו אל ראש ההר, הביט הרב למטה על העיר סאראקע והתחיל לשבח אותה ולהללה באמרו, "חבל לי על עזבי אותך, עיר סאראקע".

הקהל שמעו ותמהו, ואחד המלויים אף עמד ושאל, "מדוע בכל עת אשר ישב הרב עמנו, היה לו תרעמת על העיר ועל אנשי הקהל ואמר חסרונם, ועתה הוא משבח ואומר תהלת עירנו".

השיב הלבושי שרד בצחות, "כל התרעומות היה לי רק מפני הצער שצערתם אותי, וזה היה בעת היותכם בעיר, עכשו שאתם פלכם יצאתם מן העיר, הנכם עומדים על ההר והעיר נשארה בלעדית, עתה מה טבו אהלך סאראקע". (דעת זקנים)

ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרש פפי אל ה' וגו' ואתה ועבדך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' (ט כט - ל)

ברשי, אבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שהיתה מלאה גלולים.

דרש הרה"ק רבי אהרן הלברשטאם זיע"א הי"ד. סמיכות הכתובים אינה מובנת, ועוד שהיה למשה רבנו להקדים ולומר, 'ואתה ועבדך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים', ועם כל זה 'כצאתי את העיר אפרש פפי', ונראה לי שבמה שידעתי עובדא מאבי, הרה"ק רבי יוסף זאב מקשאנוב זיע"א.

בעת שהזדמן רבי יוסף זאב להונגריה והתאכסן בבית יהודי ירא אלקים, הגיע עת תפלה והוא בקש להתפלל, אך לא עלה בידו להתכונן בדעתו כראוי כי בלבולו מחשבות שונות, הוא המתין זמן רב עד שזמן תפלה כבר עמד לעבר,

פרשת וארא

יין לכבוד פסח

מביא היה עימו הרבי סכינים קטנים מיוחדים הקרויים 'קניפעקליך', שבהם היו בוצרים את אשכולות הענבים בעדינות ובזהירות. סכינים מיוחדים אלו היו חשובים מאוד בעיני אנשי שלומו ומוקירי שם הרבי, ולזכות רבה נחשבה אם עלה בידי מי מהם להשיג לעצמו סכין שכזה. עד כדי כך שאפילו גויים מקומיים ידעו את ערכם הסגולי של סכינים מיוחדים אלו, ואם הזדמן לידו של אחד מהם סכין אחד מסכיניו של הרבי, היה הסכין קדוש בעיניו ובעד כל הון שבעולם לא היה מוכרו.

לאחר שהיו עוסקים בדחילו ורחימו במלאכת הבציר, היו מניחים את הענבים בחביות מגופות, ולאחר מכן היו מכניסים אותם למקום שבו היו עושים בו את היין, שם גם היו שומרים על ניקיונו בקפדנות יתרה. כך למשל נזהרו מאוד שלא ייכנסו לשם ילדים שאין לדעת אם ישמרו על המקום נקי לפסח.

לאחר שהושלמה המלאכה והיין נעשה על הצד היותר טוב, היו מכניסים את היין לחביות מיוחדות, שמהן בערב פסח היו מוזגים את היין לכדים ולבקבוקים, אותם היה הרה"ק מנדבורנה בכבודו ובעצמו לוקח בידי הקדושות אל תוך חדר מיוחד ומשומר. שם היה היין נמצא עד אחרי הפסח, ממנו היו מחלקים לעניים בערב פסח, וממנו היו לוקחים במשך החג ככל שהיו צריכים.

באחת השנים עשה הרה"ק מנדבורנה את הבציר בכרמי הענבים הסמוכים לעיירה סעליש. באותה שנה היה גם חורף קשה מאוד, גשמים ירדו לרוב, ואף שלג כבד השתרע וכיסה את כל הגפנים. הרבי לא נרתע מכל ההפרעות שהיו, וכדרכו בא לבצור את הענבים בפרשת וארא. בסייעתא דשמיא היה הכול על הצד היותר טוב, הענבים היו מצוינים והיין יצא מתוק ומשובח מאוד.

כאשר היין היה מוכן והחביות היו מלאות בעסיס האדמוני, פנה הרה"ק מנדבורנה אל רבה של סעליש וביקש ממנו עזרה דחופה: "זקוק אנוכי למקום משתמר שבו נוכל לשמור את חביות היין עד ליום שבו אקח אותן אל ביתי. על המקום להיות כשר לפסח, נקי בהחלט, וכזה שלא ייכנסו בו אנשים זרים. מקום מוגן עם סוגר ובריח, שבו אין יוצא ואין בא, כדי שהיין ישמור על כשרותו המהודרת".

הענבים בחודשי הקיץ החמים, כאשר השמש מבשילה את הענבים וממתיקה אותם כראוי. בחודשים אלו גם העבודה נוחה יותר, והמלאכה נעשית במהירות וביעילות.

אולם הרה"ק מנדבורנה היה מבקש לבצור את הענבים בפרשת וארא דווקא, בעיצומו של החורף, וטעמו ונימוקו של הרה"ק מנדבורנה היה עימו, כאשר בלשון קודשו היה אומר: "מבקש אנוכי לעשות את בציר הענבים דווקא בשבוע זה של פרשת וארא שבו קוראים בתורה הקדושה את הפסוק (שמות ח יט): 'וְשַׁמְתִּי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֶּךָ לְמַחֵר יְהִי הָאֵת הַזֶּה'".

וכוונת קודשו הייתה, כי בשפת היידיש אומרים את תיבת 'פדות': "לייז" בניקוד צירי, וגם את תיבת 'בציר' אומרים: "לעז" בניקוד סגול, וכבר נודע שדרכו של הרה"ק מנדבורנה בהגיית התיבות הייתה שמילים בניקוד סגול היה אומרן בניקוד צירי, כך ש'פדות' ו'בציר' באו אצלו באותה מילה, ולכן אמר במתק לשונו ובנועם שיחו, **ששבוע פרשת וארא שבה נאמר 'ושמתי פדות' הוא השבוע שבו ראוי יותר לעשות את הבציר של הענבים לכבוד פסח.**

כמעט בכל פעם שבה היה הרה"ק מנדבורנה מגיע לכרמי הגפנים בפרשת וארא היה שלג כבד מקדם את פניו. השלג היה מכסה את הענבים ולא היה ניתן לראותם כלל ועיקר. הרבי היה מצווה להסיר את השלג מהענבים, ותמיד היו מתגלים הענבים במלוא יופיים והדרם, טובים ומוצלחים לבציר ולעשיית היין. עין בעין היו רואים כל הנוכחים המשתוממים שהטבע בעולם נשלט בידי הצדיקים ויראי השם, וכאשר רצון הצדיק הוא לעשות את הבציר בפרשת וארא, הרי שהענבים ימתינו עבורו באיכות טובה ומשובחת, דשנים ורעננים יהיו.

כל העובדים והמסייעים במלאכת הקודש של הכנת היין, אנשים יראים ושלמים שנבחרו בקפידה רבה, היו צריכים לתוספת טהרה מיוחדת בטרם החלו בכך. כולם, ללא יוצא מן הכלל, היו מתקדשים וטובלים במקווה טהרה לפני כל מלאכה ומלאכה שעשו. מלבד זאת היה הרה"ק מנדבורנה מקפיד מאוד שגם כל הכלים כולם יהיו חדשים, שלא השתמשו בהם קודם לכן, ואף כלים אלו היו טובלים במקווה טהרה.

מבין כל החומרות הרבות שנהג בהן הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנה זיע"א בכל ענייני חג הפסח ומצוותיו, מקום של כבוד מיוחד נשמר לחומרות המיוחדות אשר נהג בעבודת הכנת היין לצורכי פסח, אם למצות שתיית ארבע כוסות, אם לקידוש ולהבדלה, ואם למצות שמחת החג, אך בעיקר לצורך מצוות ומעשים טובים, שכן דרכו של הרבי הייתה לחלק מיין משומר זה אשר הכין לעניי עירו המרובים בעין טובה ויפה.

בערב פסח היו מתאספים כל עניי ואביוני העיר סמוך לביתו נאוה הקודש של הרבי, והוא היה מקבל את פניהם בשמחה רבה, ונותן לכל אחד מהם בקבוקי יין לפי מספר הנפשות שבביתו. לעיתים היו אנשים שהיו באים ונוטלים מבקבוקי היין פעמיים ושלוש. אף שהרבי ראה במעשיהם והבחין בכך היטב, עם זאת לא העיר להם על כך מאומה אלא נתן וחזר ונתן בפנים מאירות ולא הרע לבבו בתתו להם.

היו ממקורבי הרבי שהשמיעו באוזניו כי אותם עניים שלוקחים יין יותר מהמגיע להם, מוכרים את היין לאחר מכן ועושים הון שלא במשפט. הרבי לא הסכים לחדול ממנהגו ואמר: "הלוא עניים אלו עושים זאת מפני שהם זקוקים לכסף עד מאוד, אלא שהם בושים לתבוע ולבקש זאת במפורש. אם כך, צדקה מעולה אני נותן להם".

פעם אחרת השיב הרבי בסברה נוספת: "אם אעשה כדבריכם ולא אתן יין לאלו שאני סבור שכבר לקחו יין, הרי שעללי לחשוש שמא אטעה ולא אתן גם למי שאכן מגיע לו ועדיין לא לקח. ולכן, גם אם אדם אחד מכל העניים מקבלי היין זקוק אכן ליין שאני מחלק, והיה זה שכרי, וכדאי לי לתת ולחזור ולתת מבלי להרבות בחקירות ודרישות".

כבר חודשים רבים לפני חודש ניסן היה הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנה פונה לאנשי שלומו שהיו בבעלותם כרמי גפנים ומבקש מהם שיזיילו להותיר גפנים עבורו לזמן שבו הוא מבקש לעשות את הבציר, **בפרשת וארא דווקא**, כדי שיוכל לעשות מהם יין כשר לפסח. וזאת למודעי שמנהג המקום והמדינה היה לעשות את בציר

וְגֵאלְתִּי אֶתְכֶם בְּזְרוּעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדוֹלִים. וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעַם וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאֱלֹהִים וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבִלֹת מִצְרַיִם. וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נְשָׂאתִי אֵת יָדִי לְתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לְכֶם מוֹרְשָׁה אֲנִי ה'.

ועל זה הוא שדרשו בתלמוד הירושלמי (מסכת פסחים פ"ה ה"א): "מניין לארבעה כוסות. רבי יוחנן בשם רבי בנייה: כנגד ארבע גאולות: לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם וגו' ולקחתי אתכם לי לעם וגו' והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי".

עומק ענין זה של הקשר בין ארבע כוסות לארבע לשונות אלו של גאולה, פירש רבינו ה'כתב סופר' שיש בזה ענין של הכרת הטוב, שהייתה צריכה להיות למצריים כלפי עם ישראל מחד גיסא, ואת כך שנמנע מעם ישראל הכרת הטוב למצריים על שחרורם לאידך גיסא, וענין הכרת הטובה להקב"ה שהוציאנו ממצרים ונתן לנו את התורה. ואלו דבריו בספרו על התורה (שמות ו ו): ונראה לי בשנבין ארבע לשונות של גאולה כי ארבע עניינים הם, דלכאורה הכל חד. על פי מה שכתבתי לעיל (פרשת שמות, בפסוק ראה ראיתי), לאשר כי היו המצרים מחויבים להטיב להם, ושלמו רעה תחת טובה, היה העיניו בכפליים: העבודה שעבדו, וגם שנצטערו טובא וכאב לבם על העוול אשר נעשה להם.

וכנגד שני דברים אלו אמר: 'והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים', הוא צער שבלב על המצרים, שהיה ראוי שיכירו טובתם, נשתעבדו בהם. 'והצלתי אתכם מעבודתם' היא העבודה שעבדו בפרך. 'וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים', כי היתה הגאולה יכולה להיות באופן שיתן ה' בלב פרעה לתנעם חפשי מעבודה ברצונו הטוב, אלא שאז היו צריכים להיות מכירי טובה לפרעה לעולם על הטוב שגמל עמהם, וכמו שכתב בעל 'מעשי השם' בהגדה (בפיסקא עבדים היינו), אבל על ידי שגאלנו ה' בעל כרחו של פרעה יצאנו לחירות לגמרי. והיינו 'וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים', וזו טובה השלישית.

והאחרון הכביד: 'ולקחתי אתכם לי לעם', היא תכלית הגאולה, תחת שהיינו עבדי פרעה עתה עבדי ה' אנחנו וקבלנו התורה. והן ארבע לשונות שכנגדם תקנו חכמים ארבע כוסות. ומסיים בירושלמי: 'כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא', היינו שזה התכלית לקרוא בשם ה'. ולכן מאריכים ואומרים הלל הגדול על כוס רביעי כי על זה אנו משבחים ומהללים לה' ביותר, על קבלת התורה ומצוות.

ממני? מה חטאתי ומה פשעתי לפניו?" במהלך מרוצתם יחד אל המקום שבו עמד הרה"ק מנדבורנה והמתין להם, הסבירו הבחורים לאומן שרצונו של הרבי לדעת מי נגע בחביות היין. האומן נבהל עוד יותר, שכן הוא כלל לא ידע שחביות אלו שייכות לרבי, וזו בלבד הייתה שהזמינו אותו לתקן את הברז, והוא עשה את מלאכתו בתמימות ובישרות.

עם בוא האומן אל הרה"ק מנדבורנה, האיר לו הרבי פנים ושאלו בנעימות רבה: "אמור נא לי בני, האם אתה הוא זה שתיקנת את ברז חבית היין?" משהנהן האומן בראשו כמאשר שהוא אכן עשה זאת, אמר לו הרבי: "אין לי כל תרעומת עליך, שהרי עשית את שנתבקשת, אולם זאת אבקשך שתספר לי בפרוטרוט את שעשית".

הצביע האומן על חבית מסוימת וסיפר: "כאשר קראו לי לבוא ולטפל בנזילת היין מחבית זו, ראיתי שהברז המותקן בה הוא זה שהתקלקל וניקב, ומשם זורם כל היין החוצה. היה ברור לי שיש צורך להחליפו בדחיפות בטרם תתרוקן החבית. לא היה בידי ברז חדש להניח במקום הברז השבור, ולכן מיהרתי והלכתי לביתי, שם הייתה לי חבית בירה ריקה. לקחתי מחבית הבירה את הברז והנחתי בתוך חבית היין".

למותר לציין את זעזועו הנורא של הרה"ק מנדבורנה, שהרי בירה היא חמץ גמור, ומשניתן ברז הבירה בתוך חבית היין, כבר לא ניתן לשתות את היין בפסח.

מיד הודיע הרה"ק מנדבורנה כי הוא לא ישתה מחבית זו שהוחלף בה הברז, ועל אף שבתוך חבית זו היו ליטרים רבים של יין, הורה הרבי כי ימהרו לשתותם עוד קודם פסח. וכך ראו הכול כי מרדכי ידע את אשר נעשה, וכי הקב"ה שומר רגלי חסידיו ואין מביא מכשול ותקלה על ידם.

אמנם הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנה זיע"א נותן היה טעם לשבח בדרך צחות וסימנא מילתא לכך שהוא מבקש להכין את היין דווקא בפרשת וארא, לפי שנאמר בה מקרא שכתוב 'ושמתי פדות', אך ייתכן טובא גניז בגוויה וטעמא דמילתא היא גם לפי שבפרשה זו מצוי עניין שתיית ארבע כוסות של יין בחג הפסח, שהיא אחד מעיקרי המצוות בליל הסדר, ותכלית היין הלא באה בשל כך.

כי הנה בפרשה זו נאמר (שמות ו ו-ח): **'לְכֹן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבִלֹת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֵיכֶם**

רבה של סעליש הרהר לרגע ואמר להרה"ק מנדבורנה: "אכן ואכן, מקום יש לי מתאים לכך, והוא בתוך ישיבתי, בחדר הסמוך לבית המדרש שבו לומדים הבחורים. החדר עומד ריק ובכבוד רב מוכן ומזומן אנוכי לתת את חדר זה להדרת כבודו כדי להניח שם את חביות היין הכשרות לפסח". וכך היה: החדר נוקה לפסח, והחביות הוצבו שם למשמרת.

סמוך לפסח, כשהגיע הרה"ק מנדבורנה לסעליש כדי לקחת את חביות היין לביתו, הוא פנה היישר אל החדר שבו אוחסנו חביות היין. אלא שעם כניסתו לחדר, נעצר הרבי ולא המשיך הלאה. חביות היין לא מצאו חן בעיניו. דומה היה עליו כי דבר שלא כשורה אירע ליין, אלא שהוא לא ידע לומר מה הוא.

סביב הרה"ק מנדבורנה עמדו בחורי ישיבת רבה של סעליש שביקשו לסייע בהעמסת חביות היין על העגלה הנוסעת לנדבורנה, והרבי פנה אליהם בשאלה: "האם יודעים אתם מי נגע ביין או האם נגעו ביין?" וכשאישי מהבחורים לא השיב, המשיך הרבי ואמר: "הלוא תדעו את רוב העמל והיגיעה, האון וההון, שהשקענו כדי להכין את חביות יין אלו שיהיו כשרות לפסח ביתרון הכשרות. כמה טרחות טרחתי הן בהבאת האנשים העושים במלאכה והן בהכנת הסכינים והכלים החדשים; כמה כוונות נשגבות היו לי בשעת הבציר ובשעת הכנת היין. האם הכול יורד עתה לטמיון?! האם איני יכול להשתמש ביין זה?!"

אחרי דקות ארוכות של שתיקה שבהן הרה"ק מנדבורנה הביט בבחורים כמצפה לתשובתם, נענה אחד הבחורים ואמר לרבי בלחישתו: "לפני כמה ימים התחילו לטפטף טיפות של יין מהברז המותקן על אחת החביות. טיפה לטיפה הצטרפה ונחיל דקיק של יין זרם ויצא מהחדר. הדבר היה ברור לחלוטין שבקצב זה החבית תתרוקן לחלוטין מכל היין המצוי בה. קם בחור אחד על דעת עצמו, ומתוך רצון טוב וכוונה להועיל, הזמין אומן מומחה מעירנו, אדם שמלאכתו בתיקוני חביות וברזים, כדי שיטפל בתקלה וימנע את בזבז היין. ואכן, האומן טיפל בחביות כראוי ונזילת היין נעצרה ופסקה כליל".

לשמע דברים אלו ביקש הרה"ק מנדבורנה מן הנוכחים: "צאו והזמינו לכאן תיכף ומיד את אומן זה. אמרו לו כי אני מבקש לראותו כאן בהקדם האפשרי". מיד רצו כמה בחורים אל מקום עבודתו של האומן והבהילו אותו לבוא אל המלך: "הרבי מנדבורנה קורא לך לבוא אליו בדחיפות רבה". האומן נבהל מאוד, וכשפחד גדול אחז בו וכל אבריו דא לדא נקשן שאלם: "מה רצונו של הרבי

מלון יקרון והודושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִי־הָרְאָה חֲזָה־תָּא

חֲזָה־תָּא דְאִוְרֵי־תָּא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

להכיר בנפלאות ה' הגלויים והנסתרים

ובליל פסח הוא הזמן להודות ולשבח על הנסים הנגלים והנסתרים שעושה הבורא ברחמי עמנו עם קרובו, שכן ההודאה היא מיסוד תכלית יציאת מצרים כדברי הרמב"ן הידועים (סוף בא): ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות. הנה מעת היות עבודת גלולים בעולם מימי אנוש החלו הדעות להשתבש באמונה, מהם כופרים בעיקר ואומרים כי העולם קדמון, כחשו בה' ויאמרו לא הוא, ומהם מכחישים בידיעתו הפרטית 'ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון' (תהלים עג יא), ומהם שיודו בידיעה ומכחישים בהשגחה ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח האל בהם ואין עמהם עונש או שכר, 'יאמרו 'עזב ה' את הארץ' (יחזקאל ח ב). וכאשר ירצה האלהים בעדה או ביחיד ויעשה עמהם מופת בשנוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל בטול הדעות האלה כולם, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה מחדשו, וידוע ומשגיח ויכול. וכו'.

ולכן יאמר הכתוב במופתים 'למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ' (שמות ח יח), להורות על ההשגחה, כי לא עזב אותה למקרים כדעתם. ואמר (שם ט כט) 'למען תדע כי לה' הארץ', להורות על החידוש, כי הם שלו שבראם מאין ואמר (שם ט יד) 'בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ'. להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו, כי בכל זה היו המצריים מכחישים או מסתפקים. אם כן האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כולה.

ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם. עכ"ל של הרמב"ן ע"ה. ומכאן נלמד ונשכיל לעבודתנו בכל יום ויום ובעיקר בלילה קדוש זה שנתקן לשבח בנפלאות ה'.

חובו לשמים, ועל ידי כן לא ינכו מזכויותיו, וזהו הצורך שיש לאדם בהודאה על הניסים שעל ידי כן מרוויח את זכויותיו.

על ידי השבח וההלל זוכים לישועה קודם הבקשה

על ידי שמשבחים ומהללים לפני ה' יתברך זוכים להיושע גם קודם שמבקשים, כי בשעה שהאדם מבקש צרכיו בפיו עלולים המקטרגים להתעורר ולהזכיר עוונותיו ולעכב את תפילתו שלא תקבל, ועל כן הדרך הרצויה היא, לשבח ולהלל לפניו יתברך באותו ענין שהוא נצרך בו לישועה, והקב"ה שהוא בוחן לבבות מבין כוונתו וימלא את רצונו.

ובזה יבואר הכתוב (תהלים יח ד) 'מהולל אקרא ה' ומאויבי אוושע', שקריאתו אל ה' תהיה בדרך הלל ושבח ועל ידי יוכל להיושע מכל אויביו. וזהו גם פירוש הכתוב (שם קיח כא) אודך כי עניתני ותהי לי לישועה, 'עניתני' לשון עניות, ואני אודה לה' בעודי בעניי, ועל ידי יהיה לי לישועה כי יתעוררו רחמי עלי בלי שישגיחו בכך המקטרגים.

למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ (ח, יח). אמרו חז"ל (ברכות נד): 'ארבעה צריכין להודות, יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא'. בשעה שיצאו בני ישראל ממצרים זכו לכל ארבע הבחינות - יצאו ממצרים כבית האסורים שהיו חבושים בה, ובקריעת ים סוף עשה להם השם יתברך נס וירדו לים, וכן היו הולכי מדבריות, ובשעת גמר יציאת מצרים ותכליתה דהיינו בקבלת התורה נתרפאו מכל המומין שהיו בהם כמו שדרשו חז"ל על הפסוק 'כולך יפה רעיתי ומום אין בך' (ש"ה ש ד ז), ולפיכך מביאים קרבן פסח אחר יציאת מצרים בשיר תודה וזמרה כדין ההודאה שאנו חייבים להודות על כל הניסים הללו.

ויש להבין בדברי הגמרא, מהו הלשון 'צריכים להודות' ולמה לא אמרו 'חייבים להודות'. ואפשר לפרש שהלשון 'צריכים' פירושו שההודאה על הנס היא צורך לאדם ואינה רק חיוב בעלמא, כי כל מי שעושים לו נס מנכים לו מזכויותיו, אמנם על ידי שמודה לה' על ניסיו עמו הרי הוא פורע

מִלְתָּא דְפְלִיאָה

בתוכה של מידת הדין גנוז שם הרחמים

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' (ג, ה).

בתחילת שליחותו לגאול את ישראל ממצרים היה מאמרו יתברך למשה וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', ופירש המגיד ממעזריטש זי"ע (ליקוטים יקרים אות ערה עי"ש באריכות), שאחר שאמר משה רבינו (שם ה כג) 'ומאז באתי לדבר אל פרעה הרע לעם הזה', אמר לו הקב"ה 'וידבר אלקים' - אף שאני מנהיג בעולם במידת הדין שעל כך מורה שם 'אלקים', ולעיני בשר כך אכן נראה ש'הרע לעם הזה' שגברה עליהם בחינת הדין, אבל האמת 'אני ה' בשמי שם הוי"ה שם הרחמים, שגם בתוכה של מידת הדין גנוז שם הרחמים.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

אמונה - הדרך לגאולה

בקשה על התגלות הרחמים בעולם

זהו שביקש דוד המלך ע"ה (תהלים כג ד-ו) 'גַם כִּי אֶלֶךְ בְּגֵיאַת צַלְמוֹת לֹא אֶירָא רַע', גם בעת צרה שאין רחמי ה' נגלים לעין גם כן לא אירא רע, והוסיף לבקש 'אך טוב וחסד ירדפוני', שירדפהו חסד, הן חסד נגלה והן חסד נסתר, הן טוב שהוא חסד במספר קטן, והן חסד נגלה, ובכח האמונה נזכה שיתהפך ה'טוב' ל'חסד' ויתגלו עלינו רחמיו יתברך בשלימות.

ובזה יש לפרש את הפסוק (שם פה ח) 'הֲרָאנוּ ה' חֶסֶדְךָ', שאנחנו מבקשים שהקב"ה יראה לנו את רחמיו בגלוי, חסד נגלה. וזהו מה שמבקשים בכל יום בברכות השחר, 'וגמלנו חסדים טובים', והוא צריך ביאור, וכי יש חסדים טובים וחסדים שאינם טובים, ולמה צריך לפרט הכוונה לחסדים טובים, אלא כמו שנתבאר שנזכה לראות את החסדים בגלוי ובידיעה ברורה ובהכרת החסד לעינינו, ולא נצטרך להאמין כי הוא חסד, שלא יהיה החסד בהסתר.

[ולבוא למידת האמונה צריך לסיוע מן השמים לזכות בה, ותמיד תהיה תפילת האדם שיעזרהו ה' יתברך לתת בו מבטחו בכל תהלוכותיו בעולם, כמו שאמר דוד המלך ע"ה 'ה' רועי לא אחסר' (תהלים כג א), ופירש הרה"ק מלינסק ע"ה (הובא בשמו בספר בנו זרע קודש תולדות ד"ה ועוד י"ל ויעתר הד') שהיה דוד המלך מתפלל שתמיד לא תחסר לו אמונה זו שה' הוא הרועה אותו מעודו, וזהו 'ה' רועי' היינו הידיעה הזאת לעולם 'לא אחסר', שלא תחסר ממנו האמונה בה' יתברך הרועה ומנהיג את האדם בכל דבריו].

מסיים הרה"ק מראדוויל ע"ה בבקשה עצומה לרבוננו של עולם, וזה לשון קדשו: רבוננו של עולם תן לנו לבבות קדושות וטהורות שיאמינו באמת כעת בהגאולה, ובוודאי יגאל אותנו בקרוב, או לנו שאין לנו אמונת אמת, הם המתערים כאזרח רענן אינם רוצים עוד שיבוא הגואל צדק, כמו במצרים שמתו בשלשת ימי אפלה, אך החומש עלו ממצרים, כעת כן יהיה כן, אבל אם יסכימו כולם ויאמינו באמת בוודאי יבוא תיכף במהרה בימינו.

שלא היו ישראל ראויים להגאל ממצרים אלא בזכות האמונה, וכיון שלא שמעו אליו בני ישראל מקוצר רוח ועבודה קשה, לכן חשש משה רבינו שלא יהיה בכוחם להמשיך את הגאולה לעולם כל זמן שלא יתחזקו באמונה. וזה שאמר משה בדעת האמת, **הן בני ישראל לא שמעו אלי ולא האמינו**, ואיך יכול להיות שישמע אלי פרעה כי בלתי האמונה אי אפשר. וזה שאמרו **ואני ערל שפתיים** היינו שאין לי פתחון פה לומר לפרעה והוא בחינם. ורצונו של משה היה שישרש בליבם של ישראל האמונה, ופרעה ישלח בוודאי את בני ישראל בעל כרחו, ובזו האמונה ימשיכו את הגאולה.

על ידי האמונה בשעת ההסתר זוכים להתגלות הרחמים

זהו כוח האמונה גם בשעת הצרה, אשר כפי מה שמאמינים שתכלית הדין הוא רחמים כך זוכים להתגלות הטוב בפועל, כמו שפירש בתשואות חן (וישב ד"ה ועד"ז) על הפסוק (תהלים קז א) 'הוֹדוּ לַה' כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדְךָ', 'טוב' בגימטריא שם הוי"ה במספר קטן, רמז לזמנים שהרחמים הם בקטנות ובהסתר, ואין זוכים לראות הרחמים אלא צריכים להאמין שהכל לטוב והרחמים גנוזים בתוך הדינים, ועל ידי שמודים לה' גם בזמן הקטנות זוכים להתגלות הרחמים 'כי לעולם חסדו', שנזכה לחסד בכל העולם בהתגלות שם הוי"ה בשלימות במילוי יודי"ן העולה בגימטריא 'חסד'.

וכבר בתחילת שליחותו לגאול את ישראל ממצרים היה מאמרו יתברך למשה 'וַיִּדְבֹר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'" (לעיל ו ב) ופירש המגיד **ממעזריטש ע"ה** (ליקוטים יקרים אות ערה עיי"ש באריכות), שאחר שאמר משה רבינו (שם ה כג) 'ומאז באתי לדבר אל פרעה הרע לעם הזה', אמר לו הקב"ה 'וידבר אלוקים' - אף שאני מנהיג בעולם במידת הדין שעל כך מורה שם 'אלוקים', ולעיני בשר כך אכן נראה ש'הרע לעם הזה' שגברה עליהם בחינת הדין, אבל האמת 'אני ה'" בשמי שם הוי"ה שם הרחמים, שגם בתוכה של מידת הדין גנוז שם הרחמים.

וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה לִפְנֵי ה' לֵאמֹר הֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פְרַעְה וְאֲנִי עֶרְל שְׁפִתַיִם (ו יב).

הקשה הרה"ק רבי יצחק מראדוויל ע"ה בנו של המגיד הקדוש רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה בספרו **אור יצחק** (ד"ה וידבר), מה הייתה שאלת משה רבינו ע"ה 'ואיך ישמעני פרעה' הרי ידע היטב שישמע על כרחו גם אם יתעלם או לא ירצה להבין משמעות השליחות. ועוד, 'ואני ערל שפתיים' הלא כבר ענה לו הקב"ה (לעיל ד יא) 'מי שם פה לאדם וגו' הלא אנכי ה'", ובוודאי ידע משה ע"ה שהקב"ה הוא כל יכול, הרי זה אומר דרשוני שאין דברי משה רבינו ע"ה כפשוטם.

האמונה ממשיכה ישועה מחוץ לטבע

ותירץ על פי מה שאמר אביו הרה"ק רבי **יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה** כי 'אמונה' נקראת מלשון 'המשכה' כמו 'וַיְהִי אִמָּן אֶת הַדָּפָה', שהאמונה היא הצינור שבו ממשיך המקור העליון, אם מאמין ח"ו ברע הוא ממשיך רע, ואם מאמין בהטוב ובחסדו הגדול הוא ממשיך כל הטובות וכל הברכות, וכמו שאמרו שלא נגאלו ישראל אלא בשביל האמונה, לכן בלתי אמונה לא היה באפשר שיגאלו.

וכל כך גדול כוח האמונה התמימה בה, שעל ידה זוכים להמשיך לעולם את אותו הדבר שמאמינים בו אפילו מחוץ לדרך הטבע, וזהו אמונה לשון המשכה וגידול, כמו שכתוב אצל מרדכי 'ויהי אומן את הדסה', שהיה מרדכי מגדל את אסתר המלכה, וכך גם כשמאמין בה' שישלח לו ישועה הרי בכוח האמונה מגדל את אותה הישועה וממשיך אותה לעולם. וביותר יש כח בדיבורי האמונה להמשיך ישועות וברכות, כמו שכתוב (תהלים קטז י) 'הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר', 'האמנתי' לשון המשכה, וההמשכה היא 'כי אדבר' בכח דיבורי האמונה והבטחון כך נמשכים כל הישועות.

חיסרון אמונה מעכב הישועה

ובזה מובן מה שפקפק משה רבינו וסירב ללכת אל פרעה, ובוודאי לא היה חיסרון באמונתו שלא יבצר מאומה מיכולת ה' להושיע את ישראל, אלא כיון

דרך האבות - התגלות בתוך הטבע

עליהם צרות ודאגות חדשות. וזה שאמר **וארא אל האבות באל שדי** כח הצמצום שלי בהצלה לפי שעה, אבל **ושמי ה' המורה** על פעולה נצחית **לא נודעתי להם**, כי הפעולה הנעשית בשם השם הגדול הוי"ה ברוך הוא תהיה לעולם, והנעשות בכח 'אל שדי' הוא מצומצם על זמן רב.

ההתגלות מצד הבורא אחת היא משתנה לפי בחינות המקבלים

הנה עד כה נתבאר פירוש הפסוק שנגלה לאבות בשם שד"י ועתה נתגלה למשה רבינו בשם הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו. מעתה נשובה נראה כרמינו סמדר שעדיין יש לנו להבין מפני מה נזכרו כל אחד מן האבות בפני עצמו כאמרו 'אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, מדוע לא נשנו כאחד - אל אברהם יצחק ויעקב'. כמו כן נותר לנו להבין מה בא רש"י להוסיף כשמבאר 'אל האבות' בשעה שהם אלו דברי מקרא כתוב.

לשם כך נבואה חדרי התורה של **רבינו הקדוש רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה** (נועם אלימלך ד"ה וארא) שהקשה שידוע שכל אחד מהאבות עבד את הקב"ה בבחינה אחרת, אברהם - חסד, יצחק - גבורה, יעקב - תפארת, אם כך כיצד נגלה עליהם הקב"ה ב'אל שדי' בלבד ולא לכל אחד כפי בחינתו, שכן היא דרך ההתגלות מלמעלה. מתרץ בעל נועם אלימלך ע"ה: אך שהשורש הוא בדבר הזה כך, שמצד הבורא ברוך הוא אין שום השתנות, אלא שהאדם בעבודתו לפי מדרגתו כך ממשיך עליו, נמצא אברהם המשיך על עצמו המידה של חסד, וכן יצחק מדתו, וכן יעקב. אבל מצד הבורא ברוך הוא הכל אחד הפשוט, ולזה פירש רש"י ז"ל '**וארא אל האבות**, לומר שאצל הבורא ברוך הוא אין הפרש וחילוק ביניהם כלל והכל אחד, לכן נראה אליהם בבחינה אחת ב'אל שדי', עכ"ל הקדושים.

בכך ניתן להבין הן את דברי רש"י שביאר 'אל האבות', כדברי רבי אלימלך שמצד הקב"ה הייתה התגלות אחת לכל האבות, והן מדוע נחלקו האבות באמרו **אל אברהם אל יצחק ואל יעקב** ולא נכתב 'אל אברהם יצחק ויעקב', כי מצד האבות הקדושים הייתה ההתגלות לכל אחד כפי בחינתו, ולכך לא שייך לכתבם כאחד.

מקומות כנגד כ"ד שעות היממה מורה כי הייתה ההנהגה עימם כסדר הטבע [ראה מגלה עמוקות (אחרי ד"ה או אמר): ולפי שאבות העולם הם שערים העליונים לכן כ"ד רננות אמר שלמה שרצה להעמיד דלתות ההיכל, עד שזכר 'שאו שערים ראשיכם' שהם ראשים העליונים, 'והנשאו פתחי עולם' שהפתחים הם כ"ד שהיו בעזרה. לקביל זה תקנו כ"ד תיבות בברכת 'ולירושלים עירך', ודוד אמר זה בתהלים כשבא למזמור כ"ד, ורזא 'ושמתי כד כ"ד שמשותיך' (ישעיה נד יב), לכן נזכרו אבות העולם בתורה כ"ד פעמים כסדרן סוד אור ישר שהוא כ"ד, וכ"ד פעמים למפרע על סוד אור החוזר וכו'. לכן כ"ד פעמים 'כפרה' איתמר ביום הכיפורים בתורה, אמור ואחרי מות ופינחס, לכן כ"ד עריות בפרשה, לכן כ"ד תועבות בהפטרה יחזקאל, כ"ד פעמים הוי"ה בישיעה, כ"ד פעמים 'אשרי' בתהלים זה לעומת זה].

הנסים שנעשו לאבות היו ישועות זמניות

עוד פירשו בו, כי מציינו אצלו יתברך שני כוחות המתנגדים זה לזה, ושניהם הם בתכלית השלימות עד בלי סוף וגבול, והם כח הגדולה וכח הצמצום. וזה שאמר רבי יוחנן (מגילה לא.) 'כל מקום שאתה מוצא גדולתו של ה' שם אתה מוצא ענותנותו', להודיע כי כמו שאין סוף לגדולתו יתברך כן אין סוף לענותנותו והוא כח צמצום שכינתו הקדושה.

ועל כן זה נקרא שמו 'שדי' על שאמר לעולמו ד', שאלולי כן היה העולם והים הגדול מתרחבין והולכין, כי כטבע החותם הטובע בדומה לו, כן הפעולות היוצאות מהבורא יתברך שהוא בלתי בעל תכלית ובלתי סוף היו מטבען נמתחין והולכין עד אין סוף, עד שהוא יתברך גער בהם ונתן להם גבול בכח הצמצום אל שיעור ידוע.

והנה כל הישועות שעשה ה' לשלושת האבות הקדושים היו רק ישועה זמנית לצורך השעה, כמו הצלת אברהם מכבשן האש, וכן במלחמת המלכים, וכן ביצחק כשהיה צריך לבארות נתן לו, וכן הצלת יעקב מעשו ומלבן. אבל ישועה נצחית קיימת לעולם לא ראו, ובכל עת באו

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם (ו ג).

יש להקדים את ביאור הרמב"ן ע"ה בפסוק זה, כי ישנם שני סוגי ניסים, יש והנס נעשה בתוך הטבע, כמו אדם שיצא למלחמה וניצח, יתכן ועל פי טבע לא היה יכול לנצח, אבל עדיין נעשה הטבע בדרך הטבעית שיצא למלחמה וניצח. הסוג השני הם ניסים שיוצאים מטבע העולם, כמו עשרת המכות וקריעת ים סוף שדרך הטבע שהמים שביאור הינם מים, והקב"ה שידד מערכות הטבע והמים נהפכו לדם וכן על זה הדרך.

ממשיך הרמב"ן ומבאר, הניסים שנעשו לאבות הינם בתוך הטבע ללא שנשתנה הטבע, שהצילם במלחמה ופדאם ממוות, ואף שבוודאי גם בטבע היה זה נס גדול, אך עדיין הכל נכנס בגדר דרך הטבע. דרך זו נרמזת בשם שד"י, שהוא על שם שבתחילת בריאתם היו השמים נמתחים ללא גבול עד שאמר הקב"ה 'די', כמבואר בגמרא (חגיגה יב.): בשעה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי, עד שגער בו הקדוש ברוך הוא והעמידו, שנאמר (איוב כו יא) 'עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו', והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב (בראשית יז א) 'אני אל שדי', אני הוא שאמרתי לעולם די.

לעומתו שם הוי"ה משמעותו שמהוה כל הווה, המורה על יכולת הבורא לברוא בריאות חדשות ומציאות אחרת בבריאה תוך שידוד מערכות הטבע - בשם זה לא התגלה הקב"ה לאבות, שלא היה שינוי חוץ לטבע מערכות שמים וארץ. אך עתה שהתגלית לך הרי זה בשם הוי"ה ברוך הוא שהוא מורה על שינוי הטבע ולכן אמור לבני ישראל אני ה' [שם הוי"ה], תודיע להם השם הגדול כי בו אני עושה עמהם להפליא, וידעו כי אני ה' עושה כל.

הנהגת האבות אף היא בדרך הטבע

כדבר הזה בינותי בספרים מה שכתב ספר חסידים (סי' קסה) שכ"ד פעמים נזכרו אבות העולם כסדרן, דהיינו 'אברהם יצחק ויעקב', לרמוז על כ"ד השעות שהם צמצום הזמן בטבע וכולו היה מלא בעבודתם, ואשר על כן נכתב בתהלים כ"ד פעמים 'אשרי', כי אשרינו שזכינו להמנות על זרע האבות הקדושים - אברהם יצחק ויעקב, ועצם הדבר שנסדרו כסדרן בכ"ד

בני יששכר
 שארית ישראל
 תפארת שלמה
 יסוד העבודה
 מגן אברהם
 דברי יחזקאל
 פרי צדיק
 צדקת הצדיק
 חסד לאברהם

באר מים חיים
 יושר דברי אמת
 מנחם ציון
 אוהב ישראל
 מאור ושמש
 זרע קודש
 בת עין
 אור לשמים

אוצר בעל שם טוב
 תולדות יעקב יוסף
 נועם אלימלך
 מגורת זהב החדש
 מאור עינים
 אור המאיר
 עבודת ישראל
 קדושת לוי
 חיים וחסד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com